

Българин

БРОЙ 1 | 2014 ЦЕНА - 30 Kč

Сирма Зидаро-Коунова – българка на годината

70 години от депортацията в Крим
Зографският манастир
Трите въпроса на Стефан Кисъв
В памет на Никола Гюзелев



Сдружение „Възраждане“

в Дома на националните общности „Воцелова“ 3, Прага 2



Мадригална комедия „Амфипарнас“
23. 2. 2014



Баба Марта в Прага
1. 3. 2014



Великден
21. 4. 2014



Ден на българската просвета и култура
и на славянската писменост
24. 5. 2014



Изложба „Венециански карнавал“
16. 2. 2014



Неделно училище

Скъпи читатели,

Пред вас е първият брой на списание „Българи“ за 2014 г.

На страниците на списанието ще ви срещнем с три жени, свързани с живота на българската общност в Чехия. Председателката на Българския културен клуб в Острава Сирма Зидаро-Коунова получи през март наградата на Държавната агенция за българите в чужбина „Българка на годината 2013“. Бившата редакторка на списание „Българи“ Лора Владимирова в края на миналата година беше удостоена във Видин с наградата за журналистика „Хари Яръмов“. А третата българка – Емилия Карлович – бе възнаградена с аплодисментите на публиката за прекрасната изложба „Венециански карнавал“ в Дома на националните общности в Прага и за маските, които направи за мадригалната комедия на Орацио Веки „Амфипарнас“.

Първите пет месеца от годината бяха изпълнени с редица културни изяви, чествания на национални и традиционни празници на българските сдружения „Възраждане“ и „Пирин“, както и на Българския културен клуб в Острава. Танцов ансамбъл „Пирин“ от Бърно дебютира на лондонска сцена и участва в традиционното празнуване на Бабинден в Острава. Млади музиканти от Родопите гостуваха на остравските българи по случай 3 март. Членовете на сдружение „Възраждане“ посрещнаха с учениците от Неделното училище Баба Марта, отбелязаха Националния празник на България, направиха традиционната

Великденска работилница, отпразнуваха Великден. „Възраждане“ организира изложбата „Венециански карнавал“ и спомогна за представянето на „Амфипарнас“ в Дома на националните общности в Прага. И двете културни мероприятия се радваха на голям интерес както от страна на българската общност, така и от чешка страна. Наши гости бяха представители на Българското и на Мексиканското посолство, на Италианския културен институт и други. Над 200 души взеха участие в приема по случай Националния празник на България, даден от извънредния и пълномощен посланик на България в Чехия Лъчезар Петков. Тази година Българското посолство взе участие в Дните на франкофонията с документалния филм на Боряна Пунчева „Дългият път към дома“, за който ни разказва Васил Самоковлиев. Честването на 65-годишнината на „БСОУ Д-р Петър Берон“ отразяваме през погледа на Светла Болчева и Снежана Таскова.

Една от централните теми в настоящия брой е свързана с трагична годишнина. През май и юни се навършват 70 години от депортацията на татари, арменци, гърци и българи от Крим. За етническото прочистване на полуостров Крим, проведено по заповед на Сталин, е статията на журналистката Даниела Горчева.

Три реторични въпроса, свързани с българската история, култура и народопсихология ни задава писателят Стефан Кисьов. И тъй като май е месецът, през който славим българската писменост и духовност, нашият известен преводач Васил Самоковлиев ни отвежда в една наистина духовна обител – Зографския манастир, в който Паисий Хилендарски пише част от своята „История славянобългарска“. Желая ви много приятни мигове със списание „Българи“!

Мария Захариева

СЪБОТНО-НЕДЕЛНО УЧИЛИЩЕ „ВЪЗРАЖДАНЕ“

Записване на ученици за новата 2014 /15 година

- Обучение по български едик и литература.
- Български език в предучилищна група.
- Вокално-танцова група „Орфей“.

Добре дошли!

Контакт:
777 196 322
balgari@atlas.cz



Съдържание:

Българската общност 4–19

Сирма Зидаро-Коунова – българка на годината | Ансамбъл „Пирин“ весели българите за Бабинден | Две каба гайди и глас от Родопите огласиха Острава | Лора Владимирова – носител на наградата за журналистика „Хари Яръмов“ | Прием по случай Националния празник на България | Осми март по нашенски | „Пирин“ на Пролетен фестивал на българския фолклор и традиция в Лондон | Български Великден в Етнографския музей на Прага | 65-годишният юбилей от създаването на Българското училище в Прага | 141 години от гибелта на Апостола | 65 години огнище на знание и родолюбие | „Амфипарнас“ на Орацио Веки на пражка сцена | „Венециански карнавал“ в Прага | Пролетни празници

На корицата: Сирма Зидаро-Коунова.

Годишнини 20–24

70 години от депортацията на кримските татари, българи, гърци и арменци

Култура 25–31

Епопеята – липсващото начало на българската литература | Трите въпроса на Стефан Кисьов | Дух и светлина | Цигански шансон или „Дългият път към дома“

Интересно 32–35

Атон, Света гора, Зографски манастир

Накратко 36

In memoriam 37

Никола Гюзелев

Снимка – Асен Зидаров.

Сирма Зидаро-Коунова – българка на годината

На 7 март 2014 г. на тържествена церемония в Националната библиотека „Св.св.Кирил и Методий“ в София Държавната агенция за българите в чужбина връчи наградата „Българка на годината“ на Сирма Зидаро-Коунова и на Снежина Мечева.



Сирма Зидаро-Коунова на тържествената церемония



Снежина Мечева, Йордан Янев и Сирма Зидаро-Коунова в Националната библиотека

и Снежина Мечева – директор на Българското училище в Лондон. Посмъртно с грамота на конкурса е удостоена Наталия Божкова от Казахстан – създател и ръководител на Българското средно училище в село Болгарка. Сред номинираните са 23 българки от Белгия, Великобритания, Германия, Гърция, Испания, Казахстан, Кипър, Молдова, Нова Зеландия, САЩ, Украйна, Франция, Хърватия, Чехия. Годишното отличие на ДАБЧ е на името на българската светица Злата Мъгленска.

БЪЛГАРКА ПО ДУША И ПАСПОРТ

„Не трябва в никакъв случай да бъде неблагодарна. Чехия ми е дала за тези

с трагичните български пенсии. Дала ми е, може би, по-спокоен живот, но не ме е накарала да забравя родната България, която е непрекъснато в мен, в сърцето, в мислите, в спомените ми...И благодаря на Бога, че в родната ми София живее любимият ми брат Асен Зидаров с прекрасното си семейство, които са моята реална, истинска връзка с България, защото няма нищо по-ценно за нас, живеещите в чужбина, от това, да знаеш, че винаги можеш да се завърнеш в родината, в „бащината къща“, където те очакват с отворено сърце и душа. Затова винаги ще участвам в борбата на българите за равностойно място в обществения живот на Чехия и приемането им в чешката общност като едно достойно и уважавано малцинство. Бих искала да запазим традициите, речта и любовта си към България и към всичко родно, за да не се загубим като народ. Чудесни и смислени са словата „съхраняване на българския дух и на българската идентичност на българите, живеещи в чужбина“, но да постигнеш всичко това на чужда територия е много трудно. Мисля, че разковничето е самият ти да си запален и уверен в това, което правиш. Да разкриеш отново в тези хора чувството на гордост, че са българи. Че принадлежат на една нация, чийто дух никога не е бил покорен. И аз искам да вярвам, че никога няма да бъде покорен!“ (Сирма Зидаро-Коунова).

БЪЛГАРСКИЯТ КУЛТУРНО-ПРОСВЕТЕН КЛУБ В ОСТРАВА

Сирма Зидаро-Коунова е председател на най-големия и най-задружен български клуб, който има 250 члена. Клубът разполага със собствен дом, купен преди повече от 30 години. Остравският клуб под-

Призът се връчва за пета поредна година за принос в опазването и развитието на националната и културната идентичност сред българските общности зад граница. Тазгодишните носители на наградата „Българка на годината – 2013“ са Сирма Зидаро-Коунова – председател на Българския културен клуб в Острава

56 години семейство, деца и внуци, както и работа. Преподавала съм почти 40 години в Остравския университет, издавала съм учебници. Пяла съм и пътувала по света, не съм почувствала дискриминация и пренебрежение... Чехия ми е дала добри приятели и колеги. Дала ми е по-висока пенсия в сравнение

крепя финансово и други клубове в Чехия, изпраща 106 000 крони за паметника на Св.св Кирил и Методий в Микулчице, дава средства за пострадали от наводнения в община Елин Пелин и в село Бисер.

Сирма говори с любов за българите там, които нарича „моите българи“. По думите ѝ работата с тях изисква много такт, търпение, силни нерви, толерантност и компромиси, но най-вече – обич към тези хора, напуснали по различни причини родината си. „Да им покажеш и да почувстват, че ги обичаш, че искаш да им помогнеш, да спечелиш доверието им, да те уважават и зачитат – това е за мен най-ценната награда!“, казва Сирма.

Оставският клуб поддържа много добри връзки с Българското посолство в Прага, както и с чешките власти. Традиционно в него се празнуват всички големи български празници, гостуват състави от България и Чехия, както и изпълнители като Валя Балканска и Петър Янев, фолклорни състави от Раднево, Стара Загора, Елин Пелин и др. Една от целите на клуба е да запознава чешката общественост с традициите, обичаите и културата на българите. Затова медийните изяви са особено важни за членовете му. Самата Сирма участва в редица телевизионни и радиопредавания, дава интервюта за оставската преса. Оставската телевизия неведнъж е снимала празнуването на традиционни празници в Българския клуб. „Българите в Острава се интересуват от всичко, свързано с България“, споделя Сирма, „и макар че всеки има своите проблеми, своя личен живот, в едно кътче от сърцето му живее любовта към страната, в която се е родил, живял, обичал, страната, която зави-наги си остава негова родина.“

Оставският клуб поддържа много добри връзки с Българското посолство в Прага, както и с чешките власти. Традиционно в него се празнуват всички големи български празници, гостуват състави от България и Чехия, както и изпълнители като Валя Балканска и Петър Янев, фолклорни състави от Раднево, Стара Загора, Елин Пелин и др. Една от целите на клуба е да запознава чешката общественост с традициите, обичаите и културата на българите. Затова медийните изяви са особено важни за членовете му. Самата Сирма участва в редица телевизионни и радиопредавания, дава интервюта за оставската преса. Оставската телевизия неведнъж е снимала празнуването на традиционни празници в Българския клуб. „Българите в Острава се интересуват от всичко, свързано с България“, споделя Сирма, „и макар че всеки има своите проблеми, своя личен живот, в едно кътче от сърцето му живее любовта към страната, в която се е родил, живял, обичал, страната, която зави-наги си остава негова родина.“

ЗА СИРМА – С ОБИЧ

Познавам Сирма от 22 години. Много ясно си спомням първата ми среща с нея в Оставския клуб. Не предполагам, че години по-късно Сирма ще стане част от онова съпо кътче в сърцето ми, в което нося



Известният български дипломат Иван Станчов и Сирма Зидаро-Коунова

най-свидните си хора. Още тогава нейната лъчезарна усмивка ме заля и стопли. И така е всеки път, когато я видя или чуя по телефона. Виждам я рядко, но затова пък разговорите ни са дълги. Тя ми говори за нейната Острава, разказва ми за оставските българи, за българщината, която напоследък се поизгубва. Сирма излъчва финес, присъщ на немного хора. Сирма сияе с вродена аристократичност. Сирма огрява със спонтанна емоционалност, която

мигновено ме потапя в изконно българското. Тя притежава решителност, размах и много енергия, които ѝ помагат вече 20 години да организира и ръководи с много обич Българския културен клуб в Острава. Тя не се облагодетелства от обществената работа, а се раздава. Името ѝ не е избрано случайно и тя с достойнство го носи.

Мария Захариева

СИРМА ЗИДАРО-КОУНОВА

е родена на 17 април 1934 г. в София в семейството на скулптура Васил Зидаров. Майка ѝ – Теодора Жиро – е от Женева, но умира твърде млада. Сирма Зидарова завършва руска филология в Софийския университет. От малка се занимава и с музика. Учи пеене при известния вокален педагог Христо Бръмбаров. През 1958 г. се омъжва в Острава, където остава да живее до днес. Има две деца – Ян и Сирма. Любовта ѝ към пеенето и френската ѝ жилка я насочват към френския шансон. Сирма Зидаро е била една от най-известните изпълнителки на френски шансон в бивша Чехословакия. Има богата концертна дейност в различни държави. За Оставското радио записва над 150 шансона, голяма част от записите впоследствие са унищожени по политически причини. Прави записи и в белгийското радио. Получава голямата награда на Фестивала на радиото и телевизията в Лиеж за изпълнение на стара френска песен за Гаврош.

Сирма Зидаро-Коунова преподава 35 години в Оставския университет в катедрата по руска филология, 8 години преподава и български език в същото учебно заведение. Работи активно и като преводач. За Чешката телевизия превежда от български на чешки документалните филми „Анна Томова-Синтова“, „Първата златна цивилизация“, „Соло за английски рог“. За Варненския драматичен театър превежда пиесите „Якуб Оберва“ от Мартинек-Хавласек, „Смърт в градината на Жирардините“ на Й.Боучек, „Генералшата на Негово Величество“ от Й.Хубач и „Не съвсем така грозна, както ми се стори“ на О. Данек. Съдебен преводач е от 1995 г. Нейният „Чешко-български разговорник“ излиза през 2006 г. в Острава.

Сирма Зидаро-Коунова е удостоена с Почетна грамота и плакет на Народното събрание по повод 130 години от създаването на първото българско сдружение на чешка територия „Българска седянка“. Носител е на наградата „Българка на годината 2013“.

Ансамбъл „Пирин“ весели българите за Бабинден

На 21 март 2014 г. преди обяд членовете на ансамбъл „Пирин“ се събрахме на летището в Бърно. С трепет и нетърпение очаквахме полета до Лондон. За повечето от нас това щеше да е първата ни визита там. Заехме местата си в самолета. Двигателите забръмчаха, настана оглушителен шум. Скоро излетяхме.



Посланик Л. Петков, Т. Акиф – консул, Сирма Зидаро, Г. Ленкова – трети секретар, Г. Георгиев

С богата програма от български фолклорни ритми ансамбъл „Пирин“ – Бърно весели своите сънародници в Острава за най-женския празник Бабинден. Поканата бе специално отправена от ръководството на Българската културно-просветен клуб в чешкия град. Автентичният ритъм на ръчениците и хората от различни краища на България, както и невероятно изпълнение на танцьорите, успяха да докоснат сърцата на всички и да напомнят за неразривната връзка с българските корени. За 20-та поредна година най-голямата българска общност в Чехия почита един от традиционните народни женски празници, пос-

ветен на „бабите“ – жените, които помагат при раждане, както и на младите невести, които са раждали, припомни председателят на клуба Сирма Зидаро. Специални гости на тържеството бяха извънредният и пълномощен посланик на България в Чехия Лъче-

зар Петков, Горяна Ленкова – трети секретар в Посолството на Република България в Чешката република и Тюркян Акиф – консул. В края на своя мандат госпожа Ленкова и госпожа Акиф бяха изключително развълнувани от поредната среща със своите сънародници. Те споделиха, че си тръгват от Чехия с много тъга, но остават силно привързани към българската общност в Острава, която е не само най-голямата, но и най-сплотената в цяла Чехия. При първото си гостуване в града посланик Лъчезар Петков благодари за поканата и за гостоприемството и подчерта, че посолството ще работи за своите сънародници зад граница. Сръчните домакини и този път „придадоха вкус“ на събитието като украсиха цяла трапеза с вкусни български ястия. Наред с традиционната погача, присъстваха и много други лакомства, на чието изкушение никой не успя да устои.

Минка Генчева



Танцов ансамбъл „Пирин“

Снимки: архив на ансамбъл „Пирин“

„Две каба гайди и глас от Родопите огласиха Острава“

Две каба гайди в изпълнение на Христо и Стоян Яневи и уникалният глас на младата родопска певица Анна Паскова изпълниха залата на Българския културно-просветен клуб в Острава по повод Освобождението на България – 3 март. Инициативата за гостуването на състава „Родопско огнище“ бе на братята Станимир и Николай Апостолови, които заедно с ръководството на Българския културно-просветен клуб финансираха акцията.

Едва 14-годишна, Анна Паскова вече има доста награди и участия зад гърба си. Първите й уроци започнали още на 7-годишна възраст при голямата българска народна певица Гуна Иванова. Първия златен медал Анна печели в град Кресна на Националния фолклорен фестивал, следва втори златен медал в София от „Орфеева дарба“. Успехите й не спират и в Стара Загора по време на „Орфеево изворче“. По време на Международния фолклорен фестивал „Еврофолк 2013“, провел се в Приморско, родопското момиче става лауреат на фестивала и получава препоръка за световния еврофолк, разказа Димитър Пасков, който е неотлъчно до дъщеря си по време на изпълненията й.

„Първи учителите от основното училище откриха наклонността на Анна към пеенето, аз го взех насериозно и се свързах с Гуна Иванова, която още на прослушването поиска да я водя при нея всяка сряда на уроци. Впоследствие тя разбра, че наклонността й е към родопското пеене и продължихме с уроците. И още се учим при известната родопска певица Росица Пейчева“, разказа с нескрито възлнение бащата.

Сега Анна се готви за Международния фестивал в Македония, който ще се проведе през май. От македонските песни с голяма любов изпълнява „По друми ода“ и „Руси коси“, а от автентичните родопски песни, които не са никак леки, слабост са й „Я излез, майчо“, „На порти чука и рука“ и „Соньо, Соньо“, разкри самата тя. Легендарната песен „Имала майка едно ми чедо“ и „Алени звезди“ са личен подарък на Анна от покойния вече благоевградски композитор Димитър Янев, написал повече от 80 песни, много от които днес българите смятат за народни.



Х. Янев, Сирма Зидаро-Коунова, Анна Паскова, С. Янев

Името на групата „Родопско огнище“ е също толкова младо, колкото са младите и изпълнителите й. То идва съвсем спонтанно само преди две години, сподели за читателите на списание „Българи“ 17-годишният гайдар Христо Янев, син на известния родопски гайдар Петър Янев. „От малък съм свикнал с родопската музика, живеем в Родопите, баща ми е гайдар, семейството ми е с традиции и съм длъжен да ги продължа“, категоричен е родопчанинът, който от 12-годишен свири на гайда и ударни инструменти. Покрай участията в различни фестивали и конкурси, които има с брат си Стоян Янев, също гайдар, се запознават с Ани и така се ражда формацията. „Израснали сме от малки с гайдата. Тя е извор и на възпитание, и на родолюбие, и на традиции“, категоричен е Стоян „захванал“ се с този доста труден инструмент още на 9 годи-

ни. За него това е първо гостуване в Острава, но е особено очарован от това, че българите макар и далече от родината си, милеят за България и радаят за родопските песни и изобщо за българската народна музика, която се явява най-здравата връзка с извора на българщината.

И като потвърждение на наблюденията на младия гайдар остравските българи не пропуснаха да извият кръшно българско хоро и да се повеселят „по нашенски“ – „на празник, като на празник“.

За допълнение към пролетното настроение не бе пропусната и традиционната мартенска томбола, превърнала се вече в част от инициативите на Българската културно-просветна организация, на която се радват не само децата, но и възрастните.

Минка Генчева

Лора Владимирова – носител на първата награда за журналистика „Хари Яръмов“



Сем. Яръмови и Лора Владимирова на церемонията по връчването на наградата „Хари Яръмов“ в Пресклуба на БТА във Видин

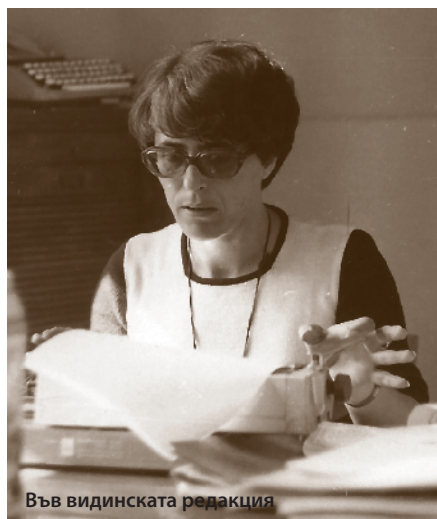
Журналистката Лора Владимирова е сред основателите на списание „Българи“. В годините, през които живееше в Прага, списваше нашето списание и помагаше на сдружение „Възраждане“ в многобройните му културни изяви. Благодарение на нейната професионална работа списанието просъществува в първия изключително труден период след създаването му, когато нямашме редакция, липсваха ни средства и търсехме своите читатели. Лора не само даваше идеи и съвети за бъдещото развитие на „Българи“, но винаги заемаше ясна и точна позиция в кризисни моменти. Отговорна, коректна, деликатна, тя

не обичаше да се самоизтъква; на нея винаги можеше да се рачита. През изминалите дванадесет години различни хора бяха в редакционния екип на списанието, но Лора остана човекът, на когото дължим професионалния подход в работата и предаността на възрожденската идея.

Лора Владимирова е носителка на националната награда за репортажа си „Шепа украинска пръст“ и на специалната награда на в. „ВИДИН“ за журналистика през 2000 г. В края

на октомври 2013 г. Лора Владимирова става първата носителка на наградата за журналистика на името на Хари Яръмов, която ѝ е връчена на церемония в Пресклуба на БТА във Видин. „Може да прозвучи малко шаблонно, но отличаването ми с първата награда за журналистика „Хари Яръмов“ беше един невероятен хубав миг и едно признание за това, което съм. Може би е своеобразен реверанс към това, че съм една от най-дългогодишните журналистки във Видин“, казва тя. „Щастлива съм, че съм първата носителка на тази престижна награда, носеща името на Хари. Журналистическата ми кариера ме срещна с него в първите дни на работата ми в окръжния вестник (...) Двамата, струва ми се, си приличахме по своя работохолизъм и чувството на дълбока привързаност към Видин, въпреки че и за него, и за мен Видин не беше роден град. Приличахме си и с оправданата гордост, че сме своеобразни летописци на ставащото в него“, споделя Лора Владимирова пред в. „ВИДИН“.

Мария Захариева



Във видинската редакция



Интервю с Лили Иванова

ЛОРА ВЛАДИМИРОВА

е родена на 20 май 1941 г. във Враца. Средното си образование завършва в родния си град, а висшето – в Софийския университет „Св.Климент Охридски“ със специалност „Българска филология“. Има следдипломна специализация по журналистика. През 1969 г. започва работа в окръжния вестник „Червено знаме“ като редактор, а след това и като завеждащ отдел „Култура“. От 1989 до 1991 г. е главен редактор на в. „Кула“, а от 1993 г. работи във в. „ВИДИН“. През 2001 г. е сред създателите на списание „Българи“ в Прага и негов дългогодишен редактор до 2008 г., когато се връща във Видин и става редактор във в. „ВИДИН“.

Снимки: личен архив на Лора Владимирова

Прием по случай Националният празник на България

На 3 март от 18 часа в Огледалната зала на Посолството на Република България в Прага се състоя традиционният прием по случай Националният празник на България, даден от извънредния и пълномощен посланик на Република България в Чешката република Лъчезар Петков. На събитието присъстваха над двеста души, сред които заместник-министърът на външните работи на Чехия Мартин Тлапа, заместник-министърът на промишлеността и търговията Милан Ховорка, сенатори и депутати, представители на различни министерства и институции, както и посланиците на Русия, Турция, Румъния, Република Македония, Босна и Херцеговина, Хърватия, Косово, Франция, Белгия, Люксембург, Ирландия, Дания, Полша, Словакия, Норвегия, Швейцария, Канада, Израел, Армения, Грузия, Азербайджан, Южноафриканската република, Чили, замест-

ник-ръководители на дипломатическите представителства, представители на академичните среди, на българската общност в Чехия и др. Гостите бяха посрещнати от посланик Петков, съпругата му Боряна Пунчева-Петкова, Горяна Ленкова – трети секретар и Тюркян Акиф – консул. Приемът даде възможност на много от гостите да се запознаят лично с новия посланик на Република България Лъчезар Петков, който връчи акредитивните си писма на президента на Чешката републи-



Посланик Л. Петков, съпругата му Боряна Пунчева-Петкова, Г. Ленкова – трети секретар и Т. Акиф – консул посрещат гостите

ка Милош Земан на тържествена церемония в двореца „Храдчани“ на 9 януари 2014 г. (М.З.)

Снимка: Мария Захариева

Осми март по нашенски



На Осмомартенското хоро

Прекрасният слънчев ден и ведрото пролетно настроение събраха двадесетина ентузиастични жени предимно от сдруженията „Възраждане“ и „Заедно“, за да отбележат 8-ми март. Новият уютен и стилизиран български ресторант на нашата сънародничка Ваня Заякова също бе повод тъкмо там да отбележим Международния ден на жените. Емоциите започнаха още със срещата ни на станцията на метрото „Летняни“ – прегръдки, целувки, поздравявания, пожелания за здраве, радо-

сти, късмет. Последва половинчасово пътуване до село Мратин с автобус, в който по мартеничките и разменните шумни реплики на всеки стана ясно, че сме българки. Посрещнаха ни усмихнатата домакиня и синът и с червен карамфил (както някога в България) за всяка една от нас. Просторният ресторант, обзаведен с вкус и голямата трапеза, подредена специално за нас, ни очароваха. Някои вече бяха дошли с коли от Прага, други пристигнаха след нас. Младите майки бяха взели и децата си, които си играеха в специален кът с играчки. Не липсваха и мъже-придружители. Тържеството бе открито от две танцьорки в национални носии с няколко нашенски хора. Ентузиазмът и настроението бяха повдигнати от Румяна Радева – нашата вечно засмяна и обичана Баба Марта, която поведе хората с развят български флаг. Имаше и подготвена изненада: балкански поздрав към всички жени

– турски танц, изпълнен от Румяна, която се бе преоблякла като ханъма. Това предизвика нови овации. Оживлението нарасна още повече с разиграната богата томбола. Честта да тегли печелившите номера бе предоставена на доайена на българските дами Елена Радичева, а всяка връчвана на късметлията вещ бе коментирана с хумор и закачки от Васил Самоковлиев. Емоциите взриви празничната торта, която спечели късметлията Иво Каранешев. Хапнахме, пийнахме, поиграхме хоро и ръченица, веселихме се, посмяхме се, опитахме и късметлийската торта – и всичко това с нашенци и по нашенски. Какво по-хубаво за един празник, па макар и посветен на жените. Да сме ви живи и здрави, мъже, че къде сте без нас?! До нови срещи, мили момичета на по двайсет, на двайсет по две или три, дай Боже и по четири!

Татяна Борисова

Снимка: архив.

„Пирин“ на Пролетен фестивал на българския фолклор и традиция в Лондон

На 21 март 2014 г. преди обяд членовете на ансамбъл „Пирин“ се събрахме на летището в Бърно. С трепет и нетърпение очаквахме полета до Лондон. За повечето от нас това щеше да е първата ни визита там. Заехме местата си в самолета. Двигателите забръмчаха, настана оглушителен шум. Скоро излетяхме.



Танцов ансамбъл „Пирин“ на Пролетния фестивал на българския фолклор и традиция в Лондон

Прелетяхме над Полша, Германия и Белгия. Някой възкликна, че вижда вълни. Летяхме над Северно море. След малко забелязахме земя. Градчетата приличаха на пищни огърлици от скъпоценни камъни. Не след дълго се появиха и светлините на Лондон. Те избухнаха в многоцветна колоритна заря. Нощното осветление на улиците наподобяваше рибарска мрежа от диаманти, вплетени от сърчните ръце на стар рибар. Кацнахме на летище Лутън. По-страхливите от нас въздъхнаха с облекчение – най-накрая твърда земя под краката ни. След преминаване през летищната проверка бяхме посрещнати от шофьорите на благотворителна организация „Български фолклор и традиции“ в Лондон, които ни транспортираха до хотел Enfield. Още вечерта след пристигането ни, в барчето на хотела, спонтанно се организира приятелска среща между участниците във фестивала.

Сутринта на 22-ри март ансамбъл „Пирин“ се събра във фойето на хотела. Тръгнахме към залата, където щеше да се проведе фестивалът. По пътя се удивлявахме на различните по големина ансамбли от еднотип-

ни къщи с ниски комини. Вече бях чувала за характерният стил на постройките в лондонските квартали. Повечето къщи бяха украсени с цветя по прозорците, пред други собствениците бяха аранжирали градинки с алпинеуми и храсти. След половин час видяхме нашата цел – сградата на общински център Enfield Highway.

Част от групите, участващи във фестивала, вече бяха пристигнали. Съставите провеждаха последните си репетиции. Някои танцуваха на сцената, други на празните пространства около столовете в залата, а трети излязоха на паркинга зад залата. Изглежда последните имаха най-голям късмет. Яркото и нетипично за Лондон слънце огряваше лицата и заслепяваше очите на репетиращите. Питаме се: „Дали Лондон ни очакваше с нетърпение и искаше да ни приветства с отворени обятия или колективният дух на участниците прикани слънцето да заблести така ослепително?“. А може би и двете!

В залата кипеше трескава подготовка на ансамбли и танцовите състави. Прекрасни момичета, момчета, жени и мъже на различна възраст

разнасяха носии из залата. Отиваха към съблекалнята с ежедневните си дрехи, а се връщаха с разнообразни български национални носии. Трудно ми е да опиша великолепието от цветове, кройки и пъстротата от сукмани, ризи, престилки, кърпи и украшения на жените. Мъжете се бяха пременили в изкусно изработени беневреци, потури, елечи, антерии, пояси и калпаци. Прекрасните лица на усмихнати момичета се доразкрасяваха от гримьори. Коафьори сплитаха косите им на плитки и други традиционни прически и към тях прикрепяха цветя, шапчици, пендари и кърпи. Най-голямо впечатление ми направиха украшенията за глава на танцов състав „Лазарка“ от Мюнхен. Те представляваха своеобразна диадема от цветя, завършваща с коило. Носейки се палаво във всички посоки по време на танц, коилото все едно пипкаше заедно с танцьорките. Залата гъмжеше като кошер от работливи пчелици, развълнувани от събитието и нетърпеливи да покажат уменията си. Гостите на фестивала вече бяха заели местата си пред сцената. Гледах с възхищение наредилите се отляво и отдясно на столовете ансамбли, готови да открият фестивала. Представлението започна в 14 часа. Музиката засвири. Танцьорите от танцов клуб „Булгара“ от Лондон излязоха първи на подиума и заиграха. Публиката беше притихнала. Чувахе се само пленителната българска народна музика и шумът от потропващите по подиума обувки на танцьорките. Над главите на гостите се издигаха ръце с камери в опит да „запечатат“ емоцията, страстта и уменията на танцьорите, олицетворяващи богатството на българския дух.

На пролетния фестивал на българския фолклор и традиции взеха участие повече от 15 танцови състава от 7 различни държави. Фестивалът беше разделен на три блока. В първия блок участваха групи, клубове, фолклорни формации и ансамбли от Лондон, Англия. Втората част от фестивала беше посветена на изпълнителите от Лондон, Манчестър, Тънбридж Уелс и Бърно, Чехия. Програмата на ансамбъла за български народни танци „Пирин“ беше разделена на две части. В първата част – „На север от Балкана“ – ансамбълът представи народни танци, характерни за Добруджа и северняшката етнографска област. Съставът изигра „Добруджански танц“, „Варненски танц“ и хореографиите „Дунавски ритми“ и „Севернячки“. Във втората част – „На юг от Балкана“ – публиката се наслади на танци, характерни за Тракия и шопския край, между които женски танц „Буенек“, „Тракийска ръченица“, хореографията „Шопски ритми“ и „Мъжки тракийски танц“. В тази част аз се представих за първи път на сцена. Танцувах

в женския танц „Буенек“. Докато чакахме зад кулисите си мислех, че ще се стресна и ще допусна грешки. Музиката засвири. Пристъпихме към подиума, въртейки бели кърпички в ръцете си. В този момент се почувствах спокойна и уверена в себе си. За радост на целият ансамбъл аз се справих чудесно и танцът пожъна много овации. Изключително благодарна съм на всички тях за моралната подкрепа преди и по време на фестивала.

В третата част участваха танцовите състави „Пирин“, фолклорен клуб „На хорото в Брюксел“, ансамбли и клубове от Лион, Париж, Северна Ирландия, Ла Нусиа в Испания и Мюнхен. Интересен факт е, че г-жа Кристалина Георгиева – политик и европейски комисар от България, танцува във фолклорен клуб „На хорото в Брюксел“, Белгия. Бурните аплодисменти по време на фестивала ме убедиха, че това, което съставите показаха на подиума, е достойно за поклон. По време на изпълненията гостите ставаха, припяваха си и се поклащаха в ритъма на прелестната българска музика. Реакциите на

публиката по време представлението бяха най-голямата отплата за неуморния труд и старанието на членовете на танцовите състави и ансамбли. Представлението приключи, но фестивалът продължи с хоротека, в която се включиха както участниците, така и гостите на събитието.

В неделя – на 23-ти март, се разходихме из Лондон, за да се насладим на забележителностите му.

На 24-ти март следобед се качихме на самолета за Бърно и се прибрахме. Бяхме изморени и доволни. Ако ме накарате да опиша фестивала с няколко изречения, бих ви отговорила: феерия от цветове, лъчезарни лица и приказни усмивки, вихър от гайтани и сукмани, тръпнещи от нетърпение тела; момичета в прелестни носии, носещи се във вихъра на танца като пъстри пеперуди; усмихнати момчета като градина от разцъфнали лалета. Изява на българската душевност, одухотвореност, красота, бит и история.

Д-р Галина Тодорова

Български Великден в Етнографския музей на Прага

На 12 април в залите на Етнографския музей в Прага Българският културен институт и Историческият музей в град Ихтиман поставиха началото на Великденските празници. В няколко работилници те демонстрираха нагледно пред своите български и чешки гости старата българска традиция при изписване на великденски яйца, а в музея се прожектираше филм за този обичай в Ихтиманския край. Любознателните посетители имаха възможност не само да наблюдават, но и да вземат участие в популярния ритуал. В една от работилниците малчуганите се учеха да приготвят сладки.

В централния салон, където беше разположена една от двете работилници за изписване на великденски яйца, директорката на Историческия музей в град Ихтиман Велина Минева (възпитаник на СУ „Св. Климент Ох-

ридски“) обясняваше „тънкостите на занаята“ пред насядалите около дългата маса деца и възрастни. В Минева има богат опит в практикуването на тази българска традиция – участвала е на подобни презентации в София, Велинград и Ихтиман. Тя разказа на присъстващите, че традицията за украсяване на великденски яйца в родния ѝ град Ихтиман датира още от 19 в. В миналото се е използвала вълнена боя, примесена с жълтък, както и зелев сок, като част от технологията на боядисване. Преобладавали са жълтият, червеният и синият цвят, докато днес предпочитан цвят е червеният. Другите две школи в България, където се практикува подобна традиция, са в Етрополе и Велинград. Всяка от тези школи е развила и запазила своите специфики в ритуала при изписване на великденски яйца. В Ихтиман например се рисува с че-



Работилницата в Етнографския музей

рен восък върху небоядисано яйце, докато в Чепинския край (Велинград и Ракитово) яйцето се боядисва в червено, така че орнаментите, покрити с восък, остават бели. Поначало изписването на великденски яйца с восък се смята за стара славянска традиция, разпространена и в други държави – Чехия, Словакия, Полша, Унгария, Хърватско, част от Германия, Украйна, Русия, Сърбия и Румъния.

Д-р Красимира Мархалева

65-годишният юбилей от създаването на Българското училище в Прага – благослов на родолюбието



Вокална група „Лира“

Честването на 65-годишния юбилей от създаването на БСОУ „Д-р Петър Берон“ доказва, че Българското училище в Прага е нашата крепост, обич и съдба, нашата свещена родина – тук в чужбина. Празникът се превърна в патетично преклонение пред отечеството и в модерен благослов на родолюбието.

Подготовката за честването включваше няколко разнопосочни инициативи: спортни състезания/ на училищно и извънучилищно ниво/, фестивал по изобразително и словесно изкуство на тема: „Училище на бъдещето, бъдеще на училището“, уреждане на Училищен музей и тържествен концерт с богата празнична програма от три части.

Гости на тържеството бяха д-р Атанаска Тенева, заместник-министър на образованието и науката, Негово превъзходителство г-н Лъчезар Петков, извънреден и пълномощен посланик на България в Чешката република, г-жа Вили Стойчева, директор на 18 СОУ „Уилям Гладстон“, град София; г-н Таньо Стойчев, директор на Професионална гимназия по транспорт и енергетика, град София; г-н Владимир Николов, директор на Великотърновското училище „Бачо

Киро“, представители от Българския културен институт в Прага, представители на българските сдружения в Прага, родители и много други родолюбиви българи.

Изложбата на ученическите творби от фестивала по изобразително изкуство беше открита в 16.00 часа от г-жа Станева, учител и талантлив художник с разнообразна палитра. Тя сподели, че изложените по стените на Актовата зала рисунки, картини и съчинения разкриват непосредствената прелест на детското въображение и съкровени мечти за красиво, разноцветно, лъчезарно и усмихнато настояще и бъдеще на училището. Г-жа Таскова изказа личната си и всеобща удовлетвореност от завидното участие, искреност, заинтересованост и проявените умения на нашите ученици.

Училищният музей беше открит в 16.30 часа от г-жа Носикова. В специална зала беше уредена експозицията на изключително ценни за историческата ни памет предмети и вещи. Г-жа Носикова сподели, че това е само началото на едно вълнуващо и задълбочено научно изследване на училищната история, сътворена от хората, за да им служи .

Г-жа Тошева разказа вълнуващи подробности от най-малко известните първи периоди, посочи имената на всички директори, които са работили в Българското училище – от далечната дата 14 февруари 1949 година, когато става официалното му откриване, досега .

Тържественият концерт започна в 18.00 часа. В препълнения салон на училището прозвучаха величавите акорди на Българския национален химн, последван от Чешкия национален химн и Европейския химн. Водещите Гергана и Кристиан от 11. клас приветстваха присъстващите с бележитата годишнина, а имената на видните ни гости бяха посрещнати с ръкопляскания от многобройната публика.

Поздравително слово произнесе директорът на училището г-жа Мими Михайлова.

Гостите приветстваха аудиторията по случай празничното събитие. Водещите прочетоха поздравителните адреси, получени от България по случай училищния празник.

Празничната програма беше композирана в три части и представи богата палитра от поетични, музикални, сценични и танцови изяви. Сценарият и подготовката бяха осъществени от госпожите Болчева, Васева, Станева и Иванова, със съдействието на директора г-жа Михайлова и на другите преподаватели. В изпълнението се включиха най-активните ученици от всички класове.

Първата част беше озаглавена „С българското слово в сърцето“. Беше представен видеоклип на жизнерадостния училищния живот, подготвен от 10. клас под ръководството на г-жа Дончева. Вокална група „Лира“ с ръководител г-жа Костова изпълни песента „Мечта за изгрев“, а детската вокална група към начален курс с ръководител г-жа Иванова – песента „За България“. Втората част от програмата беше под надслов „Училище на живо-

та“ и се основаваше на идеите за надеждата, доброто, приятелството, обичта и разбирателството. Те бяха представени в стихотворенията „Продавач на надежда“ и „Песен за доброто“, както и с модерния перформанс – интерпретация на „Митът за пещерата“ от древногръцкия философ Платон – успешно дело на г-жа Станева, в който се включиха най-много ученици. Интерес предизвикаха също и последвалите две сценки с оригинална анимация от талантилия ни бивш възпитаник Даниел Станчев – „Как изчезнаха многоглавите ламии“ и драматизация на откъс из „Малкият принц“, която представи най-съществените уроци в живота – невидими за очите и разпознавани само със сърцето. Вокал-

на група „Лира“ зарадва публиката с още две песни: „Кукла на конци“ и „Вечеряй, Радо“. Третата част от програмата беше озаглавена „Благослов на Българското училище в Прага“ и освен едноименното стихотворение включваше няколко знакови изпълнения. Магията на световноизвестната песен „Притури се планината“ беше претворена в художествен танц: „Черни сънища в бели нощи“, изпълнен блестящо от Таня, Даниела, Лора, Ана /9.клас/ и Маги /8.клас/. Поетичните послания на стихотворението „Голямата истина“ бяха представени от Берна и Кемалие /10.клас/. Последваха изпълненията на пиано от Христина Йорданова (бивша възпитаничка от випуск 2004) и Танита

Янкова. Детската вокална група се изяви за последен път с артистично представяне на училищния химн „Училище любимо“. За финал на програмата послужи-ха вихрените ритми на танцовия състав „Тони-До“ с ръководител г-жа Лазарова: многобройните участници изпълниха Северняшко, Циганско, Ломско и Право хоро. Приканени бяха да се включат всички в последното хоро и музиката, стиховете, танците и усмивките никога да не свършват! Българското училище в Прага ще пребъде – като вечен благослов на България и пламенните родолюбци!

Светла Болчева

141 години от гибелта на Апостола



Васил Левски

На 19 февруари преди 141 години Родината ни губи един от най-смелите си герои, оставил светла диря в народната памет – Васил Левски. Народът дълго е чакал своя Апостол. Затова нарежда името му сред най-великите и праведни мъже на България. Поставя го на първо място.

В БСОУ „Д-р П. Берон“ тържествено бе отбелязана тази светла дата. Със своето емоционално слово за Апостола на свободата директорът на училището – г-жа Мими Михайлова, развълнува аудиторията с внушения за неповторимостта, чистотата и съвършенството му. Силно и въздействащо прозвучаха и финалните думи: „Апостола на свободата няма гроб и не може да има, защото е безсмъртен, а безсмъртните пре-насят във времето идеите и ценностите за нас, съвременниците.“ Учениците от 5-ти до 12-ти клас, подготвени от г-жа Мария Носикова, представиха образа на Апостола през собствения си поглед, прекланяйки се пред делото му, напомняйки за живота му – преминал с мисъл за Отечеството и неговото освобождение.

Със стихотворение за Левски и разказ за това как той получава прозвището си започнаха петокласниците. Шести клас разкриха любовта на Апостола към народните песни чрез думите на тези, които са били най-близо до него. Прозвуча и любимата му песен. Седми клас бяха изготвили табло с интересни моменти от живота на Дякона, а на публиката представиха времето, когато е бил учител във

Войнягово. Осми клас отразиха образа на великия син на България, изваян в литературата и изкуството. Предизвикателството на 9-ти клас към всички ученици бе да посочат мотивирано качества на Левски. Борислав от 9-ти клас и Тони от 10-ти изненадаха с нарисувани от тях портрети, а десетокласниците характеризираха Апостола чрез думите на Иван Вазов от „Немили-недраги“. 11-ти клас представиха презентация за многобройните имена, които е използвал той, а 12-ти клас завършиха със стихотворение – лично творчество на Константин:

НА ЛЕВСКИ

*Курушумите свистят – птици пеят.
Хората живеят, ала думите им тлеят.
Балканът- мълчалив, а духът е боязлив.
Денят е посивял....Апостола разкрит !*

*Българи, носете гордостта си във гърдите!
Вдигнете знамето и револвера, вместо да спите.
Майки плачат, в далечината се чуват,
българи без сили за свобода се бунтуват.*

*Левски е герой за българския род,
а родната земя ни кърми с кръв и пот.
Къде е българският дух, народе???*
Левски за нас не ще остане само спомен.

Снежана Таскова

65 години огнище на знание и родолюбие!

Размисли на един учител в Българското училище в Прага



Снежана Таскова

Да си учител – това е не просто професия. Да си учител е призвание, орис, съдба. Да си учител е нужно голямо човешко сърце, за да поведеш по необозримите пътеки на науката децата на България.

„По този път няма фанфари. Той се извървява с обич и неспокоен дух, които учителят щедро раздава на учениците. Път – мисия с много труд, всеотдайност и вяра, вдъхновен от голямата любов към знанието“.

По моя земен път аз избрах да бъда учител, защото това е професия на предизвикателство и отговорност, а училището е магията и чудният свят, където децата първо научават за родината, науката, културата, историята и света. Тук за пръв път осъзнават, че със знание, труд и упоритост няма невъзможни неща. Тук се зараждат мечтите за бъдещето, страхът от неуспехите и стремежът към съвършенство.

От 2000 -та година аз имам уникалната възможност да съм учител по български език и литература в БСОУ „Д-р П. Берон“ в гр. Прага – перлата на Европа, един от най-красивите градове в света. Щастлива съм, че

съм част от екип на всеотдайни, знаещи и можещи учители, творещи всеки ден историята на училището. Днес ние честваме 65 години от неговото създаване.

65 години градене на характери и достойни граждани на България, на Европа, на света!

А началото е поставено в далечната 1948 година, когато ентузиазирани българи градинари създават частно училище за своите деца. На картата на Прага се появява една „малка България“, която обединява българските деца, жадни да се учат на своя роден език. Благородното дело дава своите първи успехи. През октомври 1948 г. Министерството на народната просвета в България взема решение за откриване на държавно училище и изпраща първите мисионери – учителките Богдана Тошкова и Александрина Неделчева. Събитието впечатлява чешката общественост и по Националното радио се съобщава за откриването на българско училище в Прага.

Официално то е открито на 14 февруари 1949 г. с подобаващо тържество. Училището се намира

в Дейвице, на ул. „Под кашани“ 14. Първоначално то е основно, с интернат, и се нарича Българско народно основно училище „Георги Димитров“. Трудни, но градивни са тези първи години. Благодарение на волята и будния дух на учители и пламенни родолюбци, училището започва да печели популярност, авторитетът му расте, а броят на любознателните българчета бързо се увеличава. От основно, през уч. 1989/1990 г. със заповед на министъра на народната просвета, училището става Единно средно политехническо училище, а от 7 юни 1996 г. то е преобразувано в Българско общообразователно училище и получава името на великия наш възрожденец д-р Петър Берон.

От 2003 г. се намира в нова сграда в една от най-красивите части на Прага, на ул. „Рихтарска“ 1. Богата и пълна с превратности е съдбата на Българското училище. Много ученици са преминали през класните му стаи, много учители са оставили частица от себе си, възпитавайки достойни българи.

Сега в него се учат 150 български деца, работят учители професионалисти, а историята му се обогатява с всеки изминал ден – пише се от учениците, учителите, родителите. То е част от живота на много българи и съдбата му се вписва в историята на националното ни образование. Днес БСОУ „Д-р П. Берон“ празнува. През изминалите 65 години то се оформя като стожер на българщината. Тук се пазят българските културни традиции, съхранява се българската духовност; проправена е една светла диря, разпръскваща светлината на словото и мисълта. С богата празнична програма учениците от Българското училище доказва, че то е „крепост, обич и съдба“ – единственото място в сърцето на Европа, където те се учат на родолюбие, израстват с родното слово, пеят, танцуват, рисуват, откриват

мъдростта на книгите и силата на приятелството. Днешният празник е повод и за равностметка, и за поглед към бъдещето, за отговор на глобалните въпроси, свързани със смисъла на учителската професия, за професионализма при работата с децата, за обучението през целия живот... , за мисията на човека-учител.

От дистанцията на годините, през които уча и възпитавам български деца, мога да кажа, че „учителската професия е трудна по много причини, но тя е уникална с това, че в съзиждането на основите на човешката личност, учителят вгражда не сянката, а сърцето си. Той дава

от душата си най-хубавото и не се щади“. Учителят знае, че ако изгражда с любов и истина, онова, което изгради, ще трае вечно.

Най-големият подарък за мен са успехите на моите ученици, техните слънчеви усмивки и тяхната благодарност.

Но за да има успехи, са необходими постоянство, много труд и упоритост. Затова аз „всекидневно вода битки срещу надзъртащото насилие, страха, предразсъдъците, невежеството и апатията. Но аз имам велики съюзници: Интелигентността, Любопитството, Творчеството, Вярата, Любовта и Смехът. И така, аз имам минало, което е богато на спомени.

Имам настояще, което е истинско предизвикателство“ (Джон У. Шлатър), позволено ми е да прекарвам дните си с бъдещето на България. Аз съм учител в Българското училище в Прага – една малка вселена, пулсираща в настоящето, пръскаща духовната си извисеност в бъдещето, и съм благодарна за това!

В празничния ден на БСОУ“Д-р П. Берон“ пожелавам на всички мои колеги много творческо вдъхновение и търпение, защото да си учител не е професия, а призвание, орис, съдба.

Честит празник, наше училище!

Снежана Таскова

„Амфипарнас“ на Орацио Веки в Прага

На 23 февруари в Дома на националните общности бе представена мадригалната комедия на Орацио Веки „Амфипарнас“. Вечерта бе организирана от сдружение „Възраждане“. В нея взеха участие вокален състав „Виктория“, танцова група En Garde, Ева Торнова – чембало, Тереза Павелкова – теорба, Павел Дрбал – виола да гамба. Маските за представлението бяха изработени от Емилия Карлович, а кулисите – от Доминика Прокопова. Многобройната публика имаше възможност да се пренесе в епохата на Ренесанса и да се запознае с една рядко изпълнявана творба. „Амфипарнас“ е най-известното произведение на Орацио Веки и е типичен пример за италиански музикален театър от времето на късния рене-

санс. Наречен е comedia harmonica, но днес е известен с по-популярното название „матригална комедия“. Наименованието на произведението идва от Парнас – планина в Гърция, която през Античността е била известна като царство на поезията и музиката. „Амфипарнас“ се състои от пролог, 3 действия и 13 сцени. Всеки персонаж се характеризира с петгласен мадригал, като най-силно въздействащите са любовните мадригали, изпълнени с хроматизми и мадригализми (музикално онагледяване на думите, звукопис). Те се редуват с хумористични мадригали. „Амфипарнас“ е написан в типичния за времето полифоничен стил. Първото изпълнение се е състояло в Модена през 1594 г., а творбата е издадена през 1597 г. Това е време-

то, когато възникват първите опери. Матригалната комедия на Орацио Веки прозвуча в изпълнение на вокален състав „Виктория“. Идпълнението на Виктория Дедечкова – сопран и художествен ръководител, Зузана Вилимова – сопран, Доминика Прокопова – алт, Ондржей Холуб – тенор и Ян Тиш – баритон се отличаваше с богат тонов колорит и фино нюансиране. За автентичността на звученето допринесе инструменталният съпровод на чембало, теорба и виола да гамба. В света на театъра ни пренесоха Камила Дюрихова, Тереза Бабицка и Ян Драхокоупил от пантомимния състав En Garde.

Мария Захариева



Пантомимен състав En Garde



Изпълнителите на „Амфипарнас“ получават заслужени аплодисменти



„Венециански карнавал“ в Прага

На 16 февруари в галерията на Дома на националните общности бе открита изложбата „Венециански карнавал“, включваща маски и аксесоари, изработени от Емилия Тилева Карлович. Изложбата от 24 ръчно оцветени маски от папие-маше, богато украсени шапки и костюми, бе организирана от сдружение „Възраждане“, по времето, когато във Венеция се провежда традиционният карнавал. „Венециански карнавал“ постави началото на цикъла от културни вечери „Пъстър свят“.

Изложбата „Венециански карнавал“ в Дома на националните общности.
Маски: Емилия Карлович



Ръчно обагрените, богато украсени и искрящи маски, разкошно изработените шапки и костюми, сътворени от Емилия Карлович, пренесоха многобройните гости на вернисажа във възшебния свят на карнавала във Венеция и ги потопиха в изпълнената с цветна феерия и приповдигнато настроение галерия.

При откриване на изложбата много от присъстващите носеха маски и така се почувстваха като истински участници в събитието. Празничната атмосфера допълваха 20 фотографии от Станислав Леман, Вратислав Шрамек и Твъртко Карлович, изобразяващи Венеция през 1969, 1989, 2010 и 2013 г.

Облечените в карнавални костюми главни действащи лица на събитието Емилия Карлович и Станислав Леман откриха всеобщото праз-

ненство. Горяна Ленкова от Посолството на Република България в Чехия поздрави присъстващите и сподели своето възхищение от експозицията. Тя разказа, че с една от шапките, изработени от Емилия Карлович, е участвала с голям успех в Шекспирови тържества в Южна Африка. Ана Шрамкова запозна гостите с многовековната история на карнавала във Венеция, както и с богатата традиция в изработка на маски и за занаята на майсторите на маски (маскарери), официално признат през 1436 г.

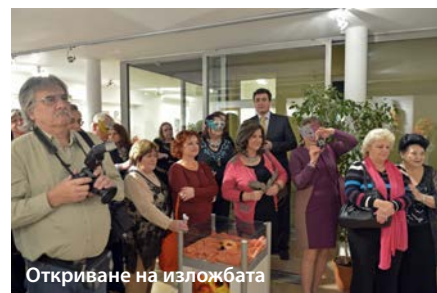
Изложбата Carnevale di Venezia съдържаше различни видове класически изкусно изработени от Емилия Карлович маски – обичаната баута, полумаски mezzo volto, известна и като коломбина, волто (лице), дзанни, „венецианска дама“ и др.

Най-силно привличаха вниманието красивите и богато орнаментирани маски тип „венецианска дама“, украсени с пера и воали, с мъниста, пайети, пера и др.

Карнавалът във Венеция действително оживя пред очите на многобройните зрители на изложбата. Те разглеждаха с голям интерес многоцветните стилно изработени маски, които са традиционен символ на венецианския карнавал, пробваха богато украсените шапки, разглеждаха богато орнаментирани костюми и мислено се пренесоха в празничната карнавална атмосфера на Венеция.

ПРИКАЗЕН СВЯТ ОТ ХАРТИЯ И ЛЕПИЛО

Емилия Карлович е от Стара Загора. От 23 г. живее и работи в Прага. Изработва маски от 2010 г. Посещава Венеция по време на карнавала, за да се потопи в карнавалното шествие и да се запознае по-подробно с различните техники за изработване на маски. „Бях очарована от съвършенството и прецизността на рисунъка и реших да направя няколко маски. Въоръжих се с много търпение, с лепило, хартия, акрилови бои и четки. Всички мои маски са



Откриване на изложбата



Емилия и Адриана Карлович, Станислав Леман

рисувани под лупа. Опитвам се да се придържам към венецианските традиции и самата аз да не измислям много, но същевременно се опитвам да открия себе си в този приказен свят от хартия и лепило. Най-много ме очароват маските в бароков стил. Колегите ми ме насърчаваха, аз изработвах все повече маски и постепенно се роди идеята за тази изложба. Но и в най-смелите си мечти не съм предполагала, че ще изработя 34 маски – 24 от които за изложбата и 10 за мадригалната комедия „Амфипарнас“.

МАСКАТА – ТРАДИЦИОНЕН СИМВОЛ НА ВЕНЕЦИАНСКИЯ КАРНАВАЛ

Венецианският карнавал е бил проведен за първи път през XI век, а носенето на маски и карнавални костюми било въведено около 1436 година, когато gli mascareri (създателите на маски), били признати за отделна търговска гилдия в рамките на града. Носенето на маски достига зенита си през XVII век. През 1797 г. войските на Наполеон предизвикали края на Венецианската република, карнавалът бил забранен, но се възражда през 1978 г., когато група студенти от Академията за изящни изкуства отварят първия съвременен магазин за маски във Венеция.

Маската е артефакт, който се носи на лицето и има различни предназначения. Венецианската маска не само забавлявала останалите, но гарантирала анонимност и безнаказаност на човека, който я носи. Карнавалната свобода позволявала на хората да лудуват на воля по начин, който не би подобавал на положението им. Оригиначните маски се изработват ръчно от хартия, накинната във вода, която се облепя и пресова върху специални калъпи и после се украсява. Направата на една маска може да трае месеци.

Баута е най-любимата маска, станала символ на Венеция. Тя покрива цялото лице. Появила се през XVII век и служела за ефикасно прикритие на представителите от всяко съсловие. Ползвала се с особена любов и била носена в съчетание с дълга черна пелерина и триъгълна шапка.

Волто или волта представлява бяла маска, която придава загадъчен и малко призрачен вид. Тя е овална по форма и покрива цялото лице. Има отвори за очите, но не и за уста. Тя често е носена от обикновени граждани и поради това се нарича още „градска“. Рядко била украсявана и оцветявана. Закрепвала се на главата с ленти.

Венецианска дама (Dama di Venezia) – най-красивата, елегантна и изискана маска, изобразяваща знатната венецианска дама от епохата на Тициан. Маската е богато украсена със скъпоценности, пера, позлати и др. Закрепва се с ленти.

Полумаската, известна още като **Колумбина**, се родила благодарение на „La commedia dell’arte“. Прикрива само горната част на лицето. Често към нея се закрепва дантела или се носи на дръжка като лорнет.

Дзанни е друга маска, свързана с комедия дел арте. За нея е характерен дългият нос. Тя покрива горната част на лицето. Дзанни е простоват, глуповат, изобретателен, безпардонен и вечно гладен слуга.

Мария Захариева



Пролетни празници



Баба Марта при децата от Неделното училище в Прага

БАБА МАРТА ПАК СЕ СТЫГА, ИДВА ПРИ ДЕЦАТА В ПРАГА

Бяло-червеният конец на мартеницата свързва с невидима копирена нишка българите по всички точки на земното кълбо.

Всяка година на първи март ние, българите, където и да се намираме по света, се окичваме с усукан бял и червен конец. Прадедите ни са нарекли този накит – амулет мартени-

ца. Закичваме с мартеници дрехите си, завързваме ги на китките си. Те ни носят пролетно настроение и благословия за здраве и щастие през цялата година, зареждат ни с хубава енергия. Всички ние подаряваме мартенички на близки и познати с пожелание за успех и благополучие и си казваме „Честита Баба Марта“. С „Честита Баба Марта“ започна

и тържеството в Неделното училище в Прага на 1 март от 14 часа в Дома на националните общности. Наши гости бяха Горяна Ленкова – трети секретар и Тюркян Акиф – консул в Българското посолство в Прага.

Децата и тази година очакваха с нетърпение идването на Баба Марта. Всички ученици се включиха с много желание в първомартенския сценарий, подготвен от Румяна Георгиева. Главни герои в него бяха Голям Сечко, Малък Сечко, Пролетта и нейните помощници, Пижо и Пенда, Баба Марта. Специално за празника учениците научиха и няколко песни за мартеничките. С една от тях посрещнаха дългоочакваната Баба Марта, която пристигна с хурка и вретено и показа на всички присъстващи как преде вълната за мартениците. После извади приготвените от нея мартенички и ги раздаде на децата. Те я зарадваха с песни и стихове. Накрая изпяха „На зелената морава“ и всички се хванаха на хорото с Баба Марта. На този празничен ден отбелязахме и Освобождението на България от турско робство. Стамен Георгиев от първи клас поздрави всички присъстващи с празника и рецитира стихотворение, посветено на 3 март.

КАМПАНИЯ „МАРТЕНИЦА“ В ОПАВА

За втора поредна година жителите на Опава се запознават с българската традиция да се носят мартеници. И докато миналата година представителите на българската общност в града закичват голяма мартеница на дърво пред Общинския дом, то тази година на трети март голямата мартеница вече виси от балкона на Силезийския театър. Причината е миналогодишното и мистериозно изчезване от дървото пред Общинския дом. Представянето на този български обичай се извършва пред театъра на трети март, където на импровизиран щанд са наредени 600

мартенички, с които се окичват опавските жители. Представители на българската общност в града, облечени в български носии, закичват минувачите с мартенички и им обясняват какво означава този традиционен български амулет. Българите в Опава подготвят и специални табла с постери, от които минувачите могат да научат повече за обичая, да видят различни видове мартеници, да опитат от българската погача. Вярваме, че тази прекрасна инициатива ежегодно жителите на Опава да се запознават с българските традиции и обичаи, ще продължи и ще се разрасне.



Даниела Джорова-Валдханс посреща гражданите на Опава с българска погача

МАРТЕНИЧКИ В ДЕТСКА ГРАДИНА „МЕХОВА“

Традиционният български обичай да се окичваме с мартеници за здраве и щастие се харесва на много чехи. Нашите чешки приятели са свикнали на всеки първи март да

получават мартеници, да ги носят и после да търсят първото разцъфнало дърво, за да ги закачат на него. Тази година интерес към този наш обичай проявиха в детската градина Матехова в Прага-Крч. Там децата се научиха за изработват мартенич-

ки с помощта на учителките и украсиха с тях таблото в учебната стая. Разбира се, заслуга за разпространението на мартеничките в чешка среда имат родителите на българските деца, които посещават градината.

ВЕЛИКДЕНСКА РАБОТИЛНИЦА

На подвижния християнски празник Лазаровден, свързан с плодородието, любовта и възраждащата се природа, учениците от Съботно-неделното училище „Възраждане“ участваха в традиционната Великденска работилница в изложбена зала на Дома на националните общности.

Вярва се, че къщата, в която са пели лазарки, ще бъде честита през цялата година. Затова открихме работилницата с лазарската песен „Лаленце се люлее“. Към детския хор се включи и този на майките. Залата се изпълни с празнично настроение. Веднага се заехме с боядисването на яйцата, като по традиция първо започнахме боядисването на червените яйца,

а след това на жълтите, зелените и сините. Приготвихме и традиционния великденски венец, който да краси празничната трапеза. Украсихме го с разцъфнали цветя – иглика, синчец и здравец, с клонки, панделки и пъстри великденски яйца. С него разцъфна и изложбената зала. Всяко от децата нарисова

с много желание и радост своето великденско яйце и зайче. Накрая всички участници във Великденската



Великденска работилница

работилница си тръгнаха с боядисани яйца, с приповдигнато настроение и с песен на уста.

СВЕТЪЛ ДЕН ВЕЛИКДЕН

Най-големият празник на православните християни празнувахме на 21 април. Великден е денят на възкресението на Исус Христос, изкупил със смъртта си греховете на хората. Около отрупаната великденската трапеза се събрахме няколко поколения българи. Масата беше нагиздена с козунаци, боядисани яйца, различни специалитети. Румяна Радева разказа за един интересен обичай разпространен в Разградско, който тя нарече „христосване“. Всички присъстващи си подаваха великденски яйца от ръка на ръка и така яйцата обиколиха цялата маса. Възшност в църковната традиция „христосване“ е моментът, в който вярващите по време на великденската богослужба минават за пасхално благословение, целувайки светия кръст, Евангелието и иконата на св. Възкресение. По стара българска традиция на масата започна боренето с яйца за здраве. Децата с радост се включиха в него.

и техните родители отпразнуваха пролетните празници Лазаровден, Цветница и Гергьовден на 27 април. Те рецитираха стихотворения, пяха пролетни песни и участваха в няколко състезателни игри, свързани с пролетните обичаи. Всички ученици

се събраха около празничната торта, за да се почерпят и кажат „довиждане“ на нашия малък ученик Живко Алексиев, който замина със семейството си за Лондон. Пожелахме му „на добър път“ и много успехи в Българското училище в Лондон.



Великден в Неделното училище

70 години от

депортацията на кримските татари,
българи, гърци и арменци

През юни 2014 година се навършват 70 години от депортацията на кримските българи. Гонението на българите е част от мащабната акция на Сталин за етническо прочистване на полуостров Крим. Първи жертви на тази чистка стават кримските татари, които са депортирани през май 1944 г. С Постановление № 5984 СС от 2 юни 1944 г. на

Държавния комитет на отбраната се нарежда „допълнително изселване от територията на Крим на 37 000 души, сътрудници на немците, от българите, гърците и арменците“. (Б.ред.)

**КАКВО СТАНА С БЪЛГАРИТЕ В КРИМ?**

През лятото на 2010 г. тридесет и петгодишната Злата Торгушина предприема пътешествие от разположения по склоновете на планината Урал руски град Екатеринбург до Кримския полуостров в Украйна. Но Злата, съпругът ѝ и дъщеричката ѝ не отиват просто така – на почивка в Крим като повечето руснаци.

Тя иска да посети местата, откъдето идват баба ѝ и дядо ѝ – кримски българи. В лаконичен стегнат репортаж¹, придружен с много снимки, Злата разказва за село Кишлав, в което са се родили и отрасли баба ѝ и дядо ѝ. Селото е разположено в красива долина, из която не се разхождат ветрища и където слънцето не пече така жарко, – пише Злата, – то е в подножието на хълм, около който са засадени и растат много дървета.

Тя снима запазените български къщи, типичните им покриви с турски

керемиди, прозорците, боядисани в синьо, дори халката на тавана, на която някогашните българи връзвали люлките на новородените си деца. Снима загасналите огнища и запазените в изоставените къщи печки. Снима струпаните на едно място надгробни плочи от старото българско гробище, което някога се е намирало до църквата.

Самата църква е разрушена и на нейно място е построено новото руско училище, а игрището на училището е разположено върху гробовете на основателите на селото. Останали са само няколко изпочупени надгробни плочи. На една от тях Злата открива името Константин Албантов. Тя не знае кой е, но е сигурна, че е роднина – родът на дядо ѝ е Албантови. Фотообективът на Злата ни показва и построеното още през 19 век от българите с техни собствени средства училище. Училището е изоставено, прозорците

му са изпочупени, пише Злата и добавя: „Но то ни дочака.“

Тя разговаря с местните хора. Те охотно и с уважение разказват за някогашните българи, в чиито къщи живеят. Показват изкопания от българите кладенец. Макар че никога не са ги виждали, местните хора се опитват да съхранят спомена за българите, основавали селото Кишлав, което днес носи името Курское.

Злата отива и до съседното село Софиевка, намира къщата, в която са живели баба ѝ дядо ѝ след сватбата си. Селото се руши, изоставено и почти без жители, но къщата на баба ѝ и дядо ѝ е обитаема. Злата се запознава с хората, които живеят днес там, преселници от Воронежка област. И така, българските къщи, макар и стогодишни, си стоят на мястото, училището, макар и порутено е там, кладенецът – също. Там са и дърветата, посадени от българите, а споменът за

тях се пази. Само българи няма. Какво се е случило с тях?

Сякаш торнадо или цунами е отнесло изведнъж всички жители на голямата някога българска колония, една от най-старите в Крим. На военно-топографската руска карта от 1842 година Кишлау (името на селото идва от думата „къшла“) е обозначено със 153 селски стопанства.²

Днес в селото българи няма. И не само в Кишлав. В навечерието на Втората световна война българите в Крим според едно преброяване от 1939 година са над 15 хиляди души.

Какво е станало с тях? И не само с тях. Какво е станало с кримските гърци и арменци, с кримските немци, с коренното население на Крим – кримските татари?

Всички те са жертва на жестоки наказателни депортации, извършени по заповед на Сталин. Първите пострадали са немските колонии в Крим, чиито обитатели са депортирани по заповед на довчерашия съюзник на Хитлер – Сталин заради нападението на Германия срещу СССР през 1941 година и изпратени в Сибир, където малцина оцеляват.

Три години по-късно са депортирани и останалите народи в Крим – татари, българи, гърците, арменците.

НАКАЗАТЕЛНИТЕ ДЕПОРТАЦИИ ПРЕЗ 1944 Г.

Още в първия ден след изтеглянето на немците от Крим, НКВД (Народен комисариат за вътрешни работи) предприема масови арести и разстрели сред местното население, обвинявайки го в сътрудничество с немските окупатори.

По това време татарите наброяват близо 200 хиляди и са предимно жени, старци и деца, тъй като мъжете се сражават на фронта в редовете на Червената армия.

Това, разбира се, не интересува Сталин, който заповядва депортацията на всички кримски татари до един. Всъщност това не е първата депортация по времето на Сталин. През 30-те години населението на Крим, вкл. българските преселници, е пострадало от жестока частична депортация заради насилствената колективизация и „разулачването“. Раните от насилственото отнемане на собствеността на земята, от гражданската война

през 1918–1920, от масовия глад през 1921–1922, от сталиновите чистки през 30-те години и неописуемия терор са още пресни и затова не е чудно, че войната заварва кримските народи с враждебно отношение към съветската власт. Някои татари наистина се бият на страната на Германия, защото – също като финландските евреи смятат СССР за по-голям враг. Но повечето са в редовете на Червената армия или участват в партизанското движение срещу немските окупатори. Освен това татарите, които се бият на страната на германците, отстъпват заедно с техните части и де факто, когато Червената армия превзема отново полуострова, те не са там.

Също както и в Източна Полша (дн. Западна Украйна) през 1940 г., в продължение на няколко седмици преди определения за арестите ден, НКВД внимателно проучва областта. Когато местните хора питат защо изведнъж толкова войници са разположени в Крим, зад фронтната линия, служителите на НКВД са посъветвани да отговарят, че „просто са в отпуск от фронта“*.

Писмото до Сталин от 10 май 1944 на шефа на НКВД Берия с предложение да бъдат изселени кримските татари, всъщност е знак, че акцията е подготвена.

На разсъмване в утрото на 18 май 1944 г. въоръжените части на НКВД навлизат във всяко отделно татарско село. На хората е заявено, че имат 10–15 минути, за да се приготвят, но без да дочакат и толкова, въпреки писъците на жените, детските плачове и стенанията на безпомощните старци, съветските войници грубо и безцеремонно изгонват от домовете им татарите, вкл. болните, умиращите, бременните, майките с пеленачета на ръце.

Бившият лейтенант от НКВД Никанор Перевалов, който участва в акцията, разказва: „Не ми беше приятно да гледам застаналото пред мен съкрушено татарско семейство. Една много възрастна жена бе отнесена на носилка до камиона... Толкова бе изтощена, че думичка не можеше да каже. Дори не помръдваше. Беше много стара.“³ И допълва: „Ясно е, разбира се, че тази болна старица не би могла да сътрудничи на германците.“³

Кебире Аметова е още малко моми-

че, когато от НКВД идват да отведат нея и семейството и. Баща и го няма у дома, защото воюва за Съветския съюз в редовете на Червената армия. Но това няма никакво значение за НКВД. Без значение е също и че по време на окупацията майка и помага на местните партизани. С риск да бъде разстреляна от германците, майката на Кебире храни и крие партизаните.³ Но на 18 май 1944 година НКВД се интересува само от едно – Кебире, майка и, трите и сестри и брат и са включени в техния списък за депортация като кримски татари.

„Дойдоха двама възрастни войници – припомня си Кебире. – Казаха ни, че ни изхвърлят от къщи и че разполагаме с петнайсет минути да се подготвим. Майка ми се засуети, разплака се и се опита да събере каквото може. Разбира се, настъпи суматоха, шум, виковете. Имаше писъци, олелия и жалби. И горчиви сълзи... На една трينوга имаше сварено мляко. Майка ми ги помоли да почака малко, за да ни даде да пийнем. Но той [един от войниците] ритна съдината и млякото се изля. Не ни разреши да пийнем мляко.“³

Тя си спомня как войниците на НКВД започват да търсят злато, знаейки че татарите имат обичай да предават на дъщерите и снахите си златни накити, но не ги намират. Семейство Аметови държат техните под печката в кухнята. Войниците от НКВД се задоволяват да отнесат шевната им машина. Семейството е откарано до близкото мюсюлманско гробище, определено за сборен пункт на всички семейства от околните села. Там се разиграват сърцераздирателни сцени.

„Неописуеми бяха жалбите и писъците – казва Кебире. – Из цялото село се носеше плач и вой. Хората изгубваха синове, дъщери, съпрузи. Суматоката беше оглушителна и много страховита.“³

Хората остават заградени в гробището почти цял ден и децата естествено искат да ходят до тоалетна, но тяхната вяра им забранява да оскверняват по този начин гробището. Въпреки това войниците на НКВД отказват да пуснат когото и да било навън, за да се облекчи в съседната нива. И така, освен от унижението, са угнетени от срама и позора.³

Късно следобед войниците на НКВД навлизат в гробището и подгонват хо-

рата към очакващите ги камиони, за да ги откарат до близката гара, където да бъдат качени на товарни вагони. Тези действия са извършвани с грубост и бързина. Изобщо няма значение дали семействата ще бъдат изселени заедно.³

„Слагаха децата в един камион, а възрастните в друг... И после, когато стигнахме на гарата, много хора се щураха насам-натам като полудели и се опитваха да намерят децата си... А когато ни натоварваха, те просто ни хващаха за яките и ни мяхаха във вагона... Хвърляха ни като котета, хващаха ни за вратовете, подритваха ни. Държаха се жестоко с нас, както си поискат. Изобщо не пожалиха нито едно дете...“

Много от вагоните преди това са били използвани за транспортиране на добитък и са пълни с възлясала слама. „Вонята беше неопикуема – казва Кебире. – Беше ужасно, просто кошмар.“³ Когато влакът потегля, чуват воя и мученето на изоставените кучета и крави в опразнените села. Само допреди няколко часа татарите са празнували края на военните действия на Кримския полуостров и са мечтали да се завърнат към нормален живот. Сега ги откарват като животни в неизвестна посока.³

ИДВА РЕД И НА КРИМСКИТЕ БЪЛГАРИ

Тези драматични разкази, публикувани в книгата на Лорънс Рийс „Тайните на Втората световна война“ описват малка част от трагедията на депортираните през 1944 година цели народи от Сталин. След татарите идва редът и на кримските българи, гърци и арменци, чиято участ не се различава от

описаната от кримските татари. Десетина дни след депортацията на кримските татари, Берия предлага на Сталин да бъдат изцяло изселени и останалите кримски „народи-предатели“ – българи, гърци и арменци:

*До Й.В. Сталин
29 май 1944*

След изселването на кримските татари продължава работата в Крим по разкриването и арестуването от органите на НКВД на антисъветски елементи. На територията на Крим са отчетени живеещи към момента 12 075 българи, 14 300 гърци, 9 919 арменци. Българското население живее предимно в населените места между Симферопол и Феодосия, а също в района на Джанкой. Съществуват 10 села, всяко от тях с население от 80 до 100 жители българи.

През периода на немската окупация значителна част от българското население активно е участвала в провежданите от немците мероприятия за производство на хляб и хранителни продукти за германската армия, съдействала е на германските военни власти при разкриването и задържането на военнослужещи от Червената армия и съветски партизани, участвала е охранителни удостоверения от германското военно командване. Немците организирали полицейски отряди, съставени от българи, а също провеждали вербуване сред българското население за изпращане на работа в Германия.

НКВД смята за целесъобразно да се проведе изселване от територията на Крим на всички българи, гърци, арменци.

Л. Берия

На 2 юни 1944 Сталин подписва

постановление № 5984 на Държавния комитет за отбрана за „допълнително изселване от територията на Крим на 37 000 души, сътрудници на немците, от българите, гърците и арменците“:

„... Да се възложи на НКВД (др. Берия) допълнително към изселването на кримските татари по постановление на ДКО № 5859 от 11 май 1944 г. да изсели от територията на Кримска АССР 37 000 немски съучастници от българите, гърците и арменците. Изселването да се проведе от 1 юли до 5 юли т.г. Изселените от Крим българи, гърци и арменци да бъдат изпратени за разселване в селското стопанство, в помощни стопанства и към промишлени предприятия в следните области и републики: Гуревска област на Казахска ССР – 7 000 души, Свердловска област – 10 000 души, Молотовска област – 10 000 души, Кемеровска област – 6 000 души, Башкирска АССР – 4 000 души. Да се задължи Народният комисариат на транспорта и съобщенията (др. Каганович) да организира превоза на спецреселниците със специално сформирани ешелони...“

За два дни в края на юни са изселени 12 422 българи, 15 040 гърци и 9 919 арменци. В мащабната операция участват 23 000 военни от войските на НКВД и около 9000 души от оперативния състав на органите на НКВД-НКГБ. На 5 юли 1944 Берия докладва, че изселването на кримските народи е успешно завършено.

До другаря Сталин Й.В.

На 4 юли 1944 г. НКВД на СССР докладва, че изселването от Крим на спецреселниците – татари, българи, гърци, арменци, е завършено. Общо бяха изселени 225 009 души, в това число татари 183 155 души, българи 12 422, гърци – 15 040, арменци – 9621, немци – 1119, а също чужди поданици – 3652. Всички татари пристигнаха и бяха разселени в областите на Узбекска ССР – 151 604 души. В областите на РСФСР съгласно постановление на ДКО от 21 май 1944 г. – 31 551 души. Българите, гърците, арменците и немците, в количество 38 802 души, са на път към Башкирска АССР, Марийска АССР, Кемеровска, Молотовска, Свердловска, Кировска области и Гуревска област на Казахска ССР. При провеждането на операцията по



Рустем Еминов – Между миналото и бъдещето, 1994

изселването по места и по време на пътя произшествия нямаше.

Л. Берия

ЗАТОЧЕНИЕТО

В тези рапорти за „успешните акции“ не е отразена трагичната истина. Мъчителното пътуване с товарни влакове трае няколко седмици. Много от хората, особено най-възрастните и най-малките измират още по пътя. Не им разрешават дори да ги погребат набързо.

„В нашия вагон едно малко дете умря – разказва Мусфера Муслимова, която е единайсетгодишна тогава. – На следващата спирка оставиха телцето на детето край релсите.“³

Когато татарите пристигат в „специалните поселища“ в Узбекистан, местното население ги посреща враждебно и ги подлага на гонения. На узбеките е казано не само че татарите са предатели, но и че са канибали, които ядат деца и пият кръвта им. Не особено грамотните местни хора вярват на това.³ Дори и без антипатията на местните хора, животът на татарите в Узбекистан е достатъчно суров. От регион с умерен климат, те са запокитени в сухи и безплодни пушинаци, където летните температури често стигат до 40 градуса по Целзий, а зиме редовно падат под минус 20 градуса.

„Специалните поселения“ за татарите са създадени от НКВД. Те твърде малко се различават от концлагерите. Задължават татарите да работят на колхозните ниви с памук или във фабриките, но колкото и да се борят за живота си, условията са такива, че много от тях измират. Повечето от депортираните са жени и деца, но са принуждавани да работят по десет часа непрекъснато тежка кърска работа. Хората се заразяват от дизентерия поради мръсната вода, после започват да измират от малария. Гладът е ужасяващ, децата се подушат и умират мъчително пред очите на отчаяните си майки. Липсата на лекарства и недостигът на храна са унищожителни.

Така е и с останалите народи. След едномесечно мъчително пътуване в препълнени и мръсни товарни вагони, измъчените и едва оцелели хора са настанявани в ужасяващи условия – в землянки, в негодни за обитаване бараки, в конюшни и обори, в срутени постройки и дори под открито небе.

Те нямат право да напускат мястото на принудителното си заселване, бягството е почти невъзможно и се наказва строго. Женският и детският труд се използват и в най-тежките дейности. Поради физическа слабост, глад и болести изселниците измират като мухи. А тези, които оцеляват, плащат жестока цена – минали са през жесток глад, детска просия, скиталчество, унижения, побоища, изнасилвания. До 1 юли 1948 загиват близо 45 хиляди души или около 20% от всички изселени от Крим.

НОВА ВЪЛНА ДЕПОРТАЦИИ

В резултат на войната и депортацията населението на Кримския полуостров намалява драстично от 1 126 426 души (според преброяването от 1939г.) до 379 000 (по данни на Кримския обком от октомври 1944). В края на лятото на 1944 Държавният комитет за отбрана нарежда в Крим да бъдат заселени „добросъвестни и трудолюбиви колхозници“ от различни краища на РСФСР с цел „належащото обработване на плодородните земи, градини и лозя“. Обезлюденият Крим е заселен с руснаци и украинци. Имената на селата, градовете, на жп гарите, на реките и планините са сменени със съветски, за да се изличат следите на живелите тук от столетия татари, германци, гърци, българи и други народи**. Новите руски и украински заселници не могат да се приспособят, не притежават градинарски познания и не знаят как да обработват градините и лозята, голяма част, от които

изкореняват в невежеството си, както и домати, тъй като ги мислят за декоративни и дори отровни насаждения. Така че от докараните през есента на 1944 година около 65 000 „планово-доброволни“ преселници от Украйна и Русия, повече от половината тайно и нощем си заминават, неизкарани и три години, тъй като положението им става критично.

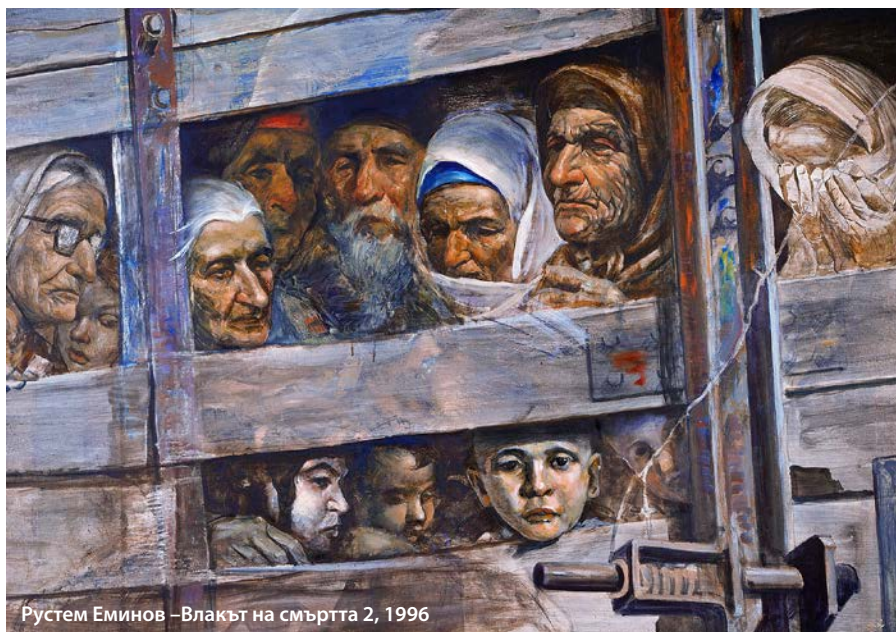
Въпреки това параноята на Сталин и шпиономанията предизвиква нова вълна на прочистване на полуострова през 1948 година.

На 13 септември 1948 г. Сталин приема във вилата си в Ялта секретаря на Ялтинския градски комитет на партията Булаев, обръща му внимание върху завръщането в Крим на избягали от местата на принудително заселване татари, гърци и пр. и нарежда „да не бъдат допускани в Крим в никакъв случай, тъй като са база на чуждото разузнаване“.

В началото на октомври сътрудници на вътрешното министерство извършват проверки и записват „предизвикващите съмнение лица от националностите, изселени от Крим през 1944 година“.

„ЖИВОТЪТ ОТНОВО СЕ КЪСА ПО ШЕВОВЕТЕ“

През тревожния октомври на 1948 г. чекистите „прихващат“ писма, цитирани след това в секретни съобщения на началника на кримското управление на Държавна сигурност Кондаков до министъра на държавната сигурност Абакумов.



Рустем Еминов – Вlakът на смъртта 2, 1996

Подател: гр. Симферопол, обратен адрес не е посочен
 „...Скъпа Ниночка! Започват нови скитания и мъки. През цялото време плача, но сълзите не помагат. В Крим отново се готви нещо. Нямам повече сили. В Ялта беше на почивка Й.В. Сталин, след което започна изселване на смесените бракове. Нали в Крим разрешиха да се завърнат гърците, арменците и др. националности, а сега отново ги изселват, след което изглежда ще изселват репатрираните и репресираниите. Както виждате, аз попадам в това число. Децата нямат нито палта, нито обувки – къде да вървя с тях през зимата. Обзема ме ужас. Още не е известно къде ще ни изпратят, но не е тайна, че предстои, отдавна се говори за това като за обикновено нещо. Гледам на смъртта като на избавление, тогава поне децата ще останат в приют тук в Крим.“
 **

Подател: Симферопол, обратен адрес не е посочен
 17 октомври 1948
 „Мили Геночка! Връчиха на мама нареждане за изселване от Крим, но ме видяха, попитаха ме коя съм и също ме записаха. Сега чакам всеки момент заповед. Колко молих родителите си сами да заминем, а сега дочакахме изселване. Какво да правя? Паспортьт ми е в мен, мога да замина, но къде? А не ми се иска да замина, може и да се разминем. Макар че изпратиха в Москва моята анкета и тези на други репатриантите, надеждата да ме оставят е малка, още повече, че съм от българско семейство. Много страдам, защото това ще е клеймо за цял живот и ще трябва да живея, където ми наредят. Поне да бях вече осъдена и да знаех, че всичко е свършено, а то пета година продължава тази игра на нерви.“
 **

Подател: Янова, М. В., Крим, Белогорски район, село Богатое
 12 октомври 1948
 „Здравейте, скъпи мои! В Крим е много тревожно. Изселват всички, които имат смесени бракове. Аз не се показвам, ще чакам да приключи. Коля разбира се няма да го закачат, той има руски паспорт. Дават три дни

да си продадеш нещата. От нашето село вече заминават Халджиеви, Гра, леля Зоя, а леля Лида изселват като жена на французин, други чакат реда си за изселване.“
 **

Подател: Крим, гр. Симферопол, обратен адрес не е посочен
 10 октомври 1948
 „Здравейте, татко и мамо! От Крим започнаха да изселват българи, татари, немци и други, които са се завърнали нелегално или легално от изселването. Крим ще го заселват само с руснаци и украинци. Жалко, че не можем да напуснем Русия заради напрегатата международна обстановка.“
 **

Подател: Ялта (не е отбелязан обратен адрес)
 8 октомври 1948
 „Скъпа приятелко! В Ялта се очакват много промени. Вече на някои им предложиха да напуснат Ялта, ние също сме си стегнали куфарите в очакване на нареждане да заминем. Изпитвам страх, нищо не съобразявам и нищо не мога да подхвамна. С една дума в Крим се повтаря 1944 година. Животът отново се къса по шевове...“

ПОСЛЕСЛОВ

Едва след смъртта на „бащата на народите“ са премахнати някои от ограниченията на „спецзаселниците“. Те вече може да се придвижват в пределите на съответните републики или области и са длъжни да се отчитат в комендатурите само веднъж годишно, а не на всеки три дни.

През 1956 година на всички депортирани народи в рамките на СССР е позволено да се върнат в историческите си родини.

Само на кримските татари не е разрешено. Тогава те започват борба за завръщане в родината си – те са коренният народ на Крим, те са формирани в Крим и нямат друга историческа родина. Тази тяхна борба за правото на родина стои в основата на съветското правозащитно движение. Когато през 1969 година в Москва се създава първата открито действаща правозащитна група в нея влиза и Мустафа Джемилев, активист на

кримско-татарското движение от Узбекистан. Той прекарва 15 години в съветските затвори и в заточение. Днес, руските окупатори отново са го прогонили от Крим и не му разрешават да се върне у дома. Започват отново репресии срещу кримско-татарското население. Бе издадена забрана за възпоменателните митинги за жертвите по случай 70-годишнината от депортацията. Татарите не се подчиниха и се събраха на гробището. През цялото време, докато траеха митингите над Симферопол и съседните, населени с татари села летяха военни въртолети. А в Бахчисарай два военни хеликоптера са летели ниско над траурния митинг, всявайки страх и заглушвайки изказващите се.

С началото на руската окупация над Крим животът отново се къса по шевове, както през 1944 и 1948.

Поради своята малобройност и разпокъсаност, множеството смесени бракове и липса на български училища, кримските българи не устояват на асимилационните процеси. Злата Торгушина, която помни своите български корени не говори български език, макар че знае някои думи от баба си и дядо си. Днес тя е руска журналистка и подкрепя анексията на Русия в Крим.

С аншлуса на Крим към Русия през март 2014 г. руският президент и главнокомандващ Путин не само извърши престъпление срещу мира – започване на военни действия срещу чужда суверенна държава без обявяване на война (за същото военно престъпление след края на Втората световна война седем висши японски политици и военни бяха осъдени на смърт и обесени в Токио), но и неизбежно тласка Русия към епохата на Сталин с всички произтичащи от това репресии. Ако, разбира се, не бъде спряна преди това от света, а не „умиротворяван“, както бе „умиротворяван“ Хитлер.

Даниела Горчева

В следващия брой ще запознаем читателите на сп. „Българи“ с началото на тази история – кога и как става насилственото заселване на българи-те в Русия, вкл. в Крим.

Снимки: архив

¹ Злата Торгушина. Крим. В поиската кримских болгар. Путешествие Златы Торгушиной. <http://ekburg.tv/>

² Топографическая карта полуострова Крым, л. V, Съёмка полковн. Бетева и подолк. Оберга. 1842 г.

³ Лорънс РИЙС. Тайните на Втората световна война. Сталин, нацистите и Западът. Изд. Сиела, София 2012.

* Борислав СКОЧЕВ. Шестдесет години от депортацията на кримските българи. Още инфо, 24 юни 2004 г.

** Гульнар БЕКIROBA. „В Ялте отдыхал товарищ Сталин ...“ Зачистка“ Крыма конца 1940-х в письмах современников. <http://www.krimtatar.com/Archive/st1948.html>

Епопеята – липсващото начало на българската литература



А. А. Хофарт – Аспарух и конницата на българите в устието на Дунав

„Именник на българските ханове“ като опит да се съхрани паметта на миналото за потомците

Оставянето на мъдрости за потомците чрез използването на „черти и резки“ и гръцки букви по българските земи преди създаването на славянската писменост свидетелства за наченки на литературно мислене. „Човек и добре да живее, умира и друг се ражда. Нека роденият покъсно, като гледа този надпис, да си спомня за оногова, който го я направил...“ от знаменития Омуртагов надпис е показателен в това отношение.

Началото на литературното творчество все пак е поставено със старобългарската литература (IX–XVIII в.), която има своите шедьоври в жанровете на средновековната религиозна, светска и апокрифна литература като полемичното слово („За буквите“ на Черноризец Храбър), похвалното слово („Похвално слово за Кирил“ на Климент Охридски), поезията („Азбучна молитва“ на Константин Преславски), философското съчинение („Шестоднев“) и апокрифа („Детство Иисусово“, „Ходене на Богородица по мъките“).

Любопитно обаче е сравнението на българското литературно развитие с особеностите, които наблюдаваме при раждането на литературите на

други народи. При тях по-отчетливо личат закономерностите в прехода от фолклор към литература и последователността в появата на литературните родове и жанрове. Първият литературен жанр, който се появява там, е епопеята (героичния епос). Така в началото на европейската литература в античността стои епопея – Омировата „Илиада“. Тя е тясно свързана с процеса на еволюция на колективното съзнание – от племенно към народностно и национално. Епопеята достига своя класически вид във времето на етническото обединение в рамките на държавата. Следователно хипотетичното време, когато е трябвало да се роди българският героичен епос (епопеята),

е било около IX–XI в. Тогава, в резултат на приемането на християнството и създаването и разпространението на славянската писменост, изчезват етническите и племенни различия между славяни и прабългари и се формира българската народност. През десети век българската държава преживява своя Златен век, тя е с международен авторитет, на който всяка една монархия по това време може да завиди, създадени са условия за развитие на книжовността и изкуствата. Но българска епопея не се създава. Причините трябва да търсим в предишното историческо и културно развитие на славяните и прабългарите в рамките на славянобългарската държава. Държавата е била една, но



в нейните рамки са били два етноса с различни религиозно-митологически системи, с различен бит дори. Това са различия, които двата века от създаването на държавата до приемането на християнството не са успели да заличат. Славяните са били многобройният етнос и постепенно са славянизирани прабългарите, но да не забравяме, че управлението на държавата е било в ръцете на прабългарите. Процесът на формиране на българската народност е бил труден, а и бавен процес (можем да кажем, че е завършил едва през XI в.). „Епопейното минало“, онова славно героично минало, което да служи за пример на потомците, да бъде претворено в епически песни, а след това да подтикне и създаването на литературно произведение като „Илиада“ или „Песен за нибелунгите“, е било различно за славяните и за прабългарите. От предиаспарухово време спомените са били противоречиви и са се отнасяли до годините на конфликти с врагове и преселенията – търсене на обетована земя. Могат да се правят само предположения за съществуването на песни с епопейни сюжети у славяните и прабългарите. Правдоподобни са изследванията на прабългарските мотиви в юнашките песни, осъществени от Евгений К. Теодоров в книгата му „Български народен героичен епос“ (С., 1981) и Иван Венедиктов в книгите му „Медното гумно на прабългарите“ (С., 1983) и „Златният стожер на прабългарите“ (С., 1987). Евгений К. Теодоров сравнява „Песен за нибелунгите“ с българските юнашки песни на базата на това, че прабъл-

гарите са били в хунския племенен съюз, разпаднал се след смъртта на Атила през 453 г. Под заплахата от постоянни нападения от страна на аварите част от прабългарите в Панония, начело с Кубер, през 685 г. се заселват в областта около Прилеп и Битоля. А това са центрове на силна епопейна традиция, което дава основание на фолклориста да изследва общите мотиви в юнашките песни и „Песен за нибелунгите“ – мотиви, свързани с великото преселение на народите и с Атила. Иван Венедиктов сравнява българските юнашки песни с тюркските, германо-скандинавските и византийските епопейни творби, за да установи наличието на общи мотиви. Но най-интересната идея, до която стига той, е свързането на образа на детето юнак (типичен само за българските юнашки песни, не и за сръбските) с подхвърленото дете от Апокрифната българска летопис и установява, че първият герой, който се явява в този мотив, е Исперих (Аспарух) – не друг, а основателят на българската държава. Книгата „Медното гумно на прабългарите“ ни убеждава, че мотивът за детето юнак е най-старият в нашите юнашки песни. Другата книга на Иван Венедиктов – „Златният стожер на прабългарите“, изследва механизма на създаването на тези песни върху основата на сватбената пантомима и мотивите, свързани с нея. Наличието на такива мотиви от прабългарското начало на нашата духовна култура говори за съществуването на стара епопейна традиция. Но защо тя не се е развила? Причина за това са могли да бъдат споменатите различия между двата етноса, изградили българската народност. Но дали и християнството не е попречило на развитието на такава епопейна традиция, когато се е превърнало в официална религия? А християнството се налага и с помо-

щта на силата от страна на Борис. Свлянето на сина му Владимир (Расате) от престола красноречиво потвърждава това, както и потушеният бунт на старата прабългарска аристокрация. Етническото консолидиране в рамките на държавата си струва пролятата кръв. Но това може би е попречило на развитието на епопейната традиция на прабългарите, защото тя вероятно (както и всяка такава) е била във връзка с тяхната митология. Принудителното отказване от езическите богове е било и своеобразно потискане на епопейното творчество, свързано с тях. Конкретните имена и сюжети са били забравени, но са се запазили основните мотиви и някои от типове героите, които по-късно ще намерят място и ще бъдат интерпретирани в юнашките песни от времето на тюркското робство. При липсата на широко разгърната писмена традиция те ще бъдат запазени в този си по-късен вид, за да започне тяхното записване векове по-късно – в епохата на Възраждането, когато ще се търсят корените на родното, ще се дири зад булото на вековете славното минало. И славяните може би са имали епопейна традиция, но данни за това също така нямаме. Едно е сигурно: че поради своето мнозинство те славянизират всички сфери на държавния живот. Възможно е подобен да е бил и механизмът на създаване на българската юнашка народнопесенна традиция: прабългарските мотиви да са проникнали в основата на славяния фолклор, но определящи, основни са били характеристиките на славянското песенно творчество. От прабългарите остава и култът към прадедите (у славяните той не е бил така силен), произтичащ от стремението да се запази архетипът, традицията, установеното. С прадедите са били свързвани културните герои, а те, от своя страна – с върховния бог-създател (също така и с тотемни животни като вълка, коня, орела, кучето). Любопитен е и проблемът за ролята на книжовността, на старата българска литература в проблема за създаването на българска епопея. Защото намесата на индивидуален творец, на автор има своето значение при раждането на жанра в отделните национални литератури.

Дали причината за липсата на епопея у нас не е в това, че литературните модели се внасят отвън (от Византия), че няма преход от фолклорност към литературност (така характерен за Стара Гърция например)?

Християнството създава в България нетърпимост на официалната (държавна и църковна) власт към езичеството, за което свидетелства Презвитер Козма в „Беседа против богомилите“: „...не са християни, щом пият вино с гусли, с танци и бесовски песни.“

Когато се премахне това антагонистично отношение на християнската религия и духовенството към фолклора (както става по време на османското робство), с пълна широта ще се разгърне епопейното творчество, но тогава други неща ще попречат да се достигне до крупната форма – епопеята.

Във връзка с унаследяването на култа към прадедите на прабългарите и ролята на книжовността в създаването на една хипотетична (но както се оказва – невъзможна) епопея е един исторически и книжовен паметник от времето на Първата българска държава – **„Именник на българските ханове“**.

Без да притежава характеристиките на епопейния жанр, той като че ли изпълнява функцията на епопея. Открит в три къснорусски преписа от XV и XVI в., той е обект на различни тълкувания. Прави впечатление митологизираното начало: „Авитохол живя 300 години. Родът му (беше) Дуло, а годината му (на завземане на властта) дилом твирем.“ Авитохол се свързва с Атила. Той и синът му Ирник (Ернах) играят ролята на културни герои за прабългарите. Поставянето

на Авитохол (Атила) в началото на „Именник на българските ханове“ има за цел да осигури престиж както на следващите ханове, така и на цялото племе (по-късно – на държавата). Затова е правдоподобно твърдението, че на старобългарски е преписан (предполага се, че първоначално е бил записан с гръцки букви, каквато е била практиката на прабългарите още преди преселението с Аспарух) по времето на цар Симеон. Целта му е да внуши, че българската държава е с далечно потекло, а приемайки християнството, тя се приобщава към цивилизования свят, където малко са по-старите държави от нея.

С приемането на християнството се изменя и характерът на „Именника“. В езическо време той сигурно е бил във връзка с култа към предците, а в християнска България на преден план излиза възприемането на неговото съдържание като израз на приемствеността. Това обяснява защо „Именникът“ е поставен след библейската Книга на царете в книжовните паметници, в които са намерени трите му преписа. Тук има и символичен смисъл – освен връзката с такъв славен вожд като Атила, се намеква и за връзка с библейското, т. е. свещеното и идеологически ценното за времето. Основанията за търсене на връзка с хуните в „Именника“ са реалноисторически: прабългарите принадлежат към тюркско-монголската група на тюркско-алтайската общност, от която се отделят прабългарите, хуните и аварите. Прабългарите влизат в състава на хунския военноплеменен съюз, съществувал до 453 г. По-късно и те създават свое племенно обединение, което след смъртта на Кубрат се разпада под ударите на аварския хаганат.

Преселението на прабългарската група начело с Аспарух до Дунав довежда до основаването на българската държава. Това е пътят на мотивите, общи за епопея като „Песен за нибелунгите“ и за юнашките песни на българите. Интересен е въпросът, който възниква по отношение на „Именника“: Защо той не е прераснал или по-точно защо не е послужил като основа за създаването на епопея?

Историята, фиксирана посредством имена и години в „Именника“, особено в неговото начало, е представена като нещо недосегаемо и ценно и би могла да бъде „епопейното минало“. Но изглежда, тези исторически факти са значими само за целите на държавното управление, а не и за етноса, оттам и за фолклорното му творчество. Споменът за принадлежността на прабългарите към хунския съюз очевидно не е бил много траен. Може би това е била и причината за съставянето на „Именника“: избледнявайки в етническото съзнание, преддържавното минало е трябвало да бъде запазено посредством записването с гръцки букви поради липсата на своя писменост. От фолклора на прабългарите са запазили само някои мотиви, които те са донесли със себе си от далечната си прародина, а може би и едно предание – за Велика България, Кубрат, синовете му и снопа пръчки – което вероятно има много по-късен произход. А за славяните (мнозинството в държавата) прабългарското минало е било чуждо и не е представлявало обект за епопейно претворяване. По времето на обединяването на племената в българската държава са съществували определени условия за създаване на епопея, но различията между двата етноса – славяни и прабългари (религиозно-митологически, битови различия; липсата на общо „епопейно минало“), въпреки че те са били на еднакво стъпало на общественото развитие, не са им позволили да създадат обща, българска епопея. Единственото общо „епопейно минало“ за тях е било създаването на славянобългарската държава. Аспарух по-късно се появява в мотива за детето юнак като Испор цар в Апокрифната българска летопис, но не се стига до епопеен цикъл, камо ли до епопея.



Битката при Ахелой

Три въпроса



Стефан Кисъев

Ахой, дами и господа, добрий ден. Как сте, що сте? Надявам се, да сте добре. И аз не се оплаквам. Три години бях в Прага, поживях сред вас. Не видях лошо от никого. Нито от българи, нито от чехи, да сте живи и здрави и едните – и другите. Но времето лети, приближава часът, в който ще си тръгна оттук. Ще се върна в България, ще се разделям. Така, че един вид, това което ще ви кажа сега е и нещо като прощални думи – с вас и чудесното списание „Българи“, за което пописах през това време, а живот и здраве, може и в бъдеще да пиша.

Да, ще си тръгна от Прага малко тъжен, разбира се. Но от друга – доволен, защото успях да свърша добра работа тук – за себе си и за другите. Преди три години имах нужда да поизляза от България. Най-вече, за да мога да я погледна отстрани, отдалече. Бях дотолкова потънал в нашенското ежедневие, във впечатленията си от него, че имах чувството, че ще се удавя... ако не се махна за малко. Защото за един писател, какъвто се опитвах да бъда, а и за човек изобщо, е полезно да може да се погледне отстрани. А също така да може да погледне отстрани и страната си.

Така, че през тия години, през които живях тук, освен с другите неща, с които се занимавах, аз посветих времето си на това, да „гледам“ себе си и България „отстрани“. С погледа на човек, който живее вън от нея. С ума на такъв човек. Дори, когато бе възможно – без емоции.

В началото ми беше трудно да изляза от българската си черупка. После свикнах. Гледах как живеят другите и започнах да се замислям над някои неща. Да ги въртя в главата си. Да сравнявам това, което правя аз, с това което правят другите. Нашите, българските неща, със същите, чешки, европейски неща.

Примерно, гледах пражките тротоари. Как са направени. Как са наредили чехите павенцата в триъгълничета и ромбoidчета. В шахматни или като за игра на дама форми – бели, сиви, червени. И цяла Прага е като един килим под краката ти... а не като нашите, софийски тротоари с паркираните върху тях коли и налягалите свирепи песове. С разкъртените плочки, локвите и дупките. Гледах детските площадки, болниците, училищата, пътищата тук.

И се чудех как така, тука стават и тротоарите и всичко, а „там, у нас“ не става? По-лоши ли сме от тях, по-глупави ли сме? Каква е причината? Защо тука, пък и из цяла Европа, като се прави нещо, се получава, хората му се радват? А у нас – не и не? И му удрях едно мислене, чак глава ме заболяваше. А отговор – няма и няма... А междувременно и какви ли не събития станаха. При мен, у нас... и по света. И така и не можах да си отговоря на тях. А и на други като тях...

Но – вие сте по-умни. По ги разбирате нещата. Та затова, реших да ви попитам вас, ако можете – вие да ми отговорите на тях. На тия пусти въпроси. Най-вече на три от тях, които ми се струват много особено мъчни, важни... и загадъчни. Прощавайте, ако за вас отговорите са отдавна известни. Нищо чудно да е така. За мен обаче не е тъй. За мен тия въпроси са по-загадъчни от Хеопсовата пирамида, създаването на Вселената, тайната на живата материя

и ДНК-то – взети заедно. Истински детективски роман на Агата Кристи и Конан Дойл. И нямам търпение да ми каже някой от вас какви са им отговорите... моля ви! Ето го първият ми въпрос:

Кое е онова тайнствено нещо, което тормози българите?

Едва ли има някой българин, който да не знае, че има нещо, което тормози българите в България. Нещо, което им пречи да живеят спокойно. Щастливо. Уверено в себе си. Че то е свързано със самочувствието им, с идентичността им, с гордостта им. Че те се чувстват по някакъв начин унижени, обидени. А и нещо повече – че те са непрекъснато обвинявани за всичко лошо, което се случва в България. Колко сме свикнали, например, всеки ден, всеки един от нас, да си казва – или да казва на другите: „Да, ние, българите, сме бедни, защото сме глупави, лоши, зли, завистливи, крадливи и т.н.“

И аз си го казвах. Но като дойдох тук, в Чехия, още от първия ден започнах да се питам: „Вярно ли е това? Настина ли сме бедни, защото сме зли, завистливи, проклетни, глупави?“ Доколкото можех да се сетя за българите, които познавах, за моите роднини, приятели от детинство, оказваше се по-скоро обратното. Да, имаше всякакви. И по-добри, и по-лоши между тях. Но като цяло всички те, моите приятели, роднини, познати в България от последните 30–40 години, бяха съвсем нормални, разумни и така да се каже порядъчни хора. По нищо отличаващи се от тия, които виждах около себе си тук, в Чехия. Тогава започнах да се чудя какво става. Защо нещата са такива? Дали наистина бяха такива или някой ни заблуждаваше? Дали всичко това, което става, не е подправено. Дали дори – не сънувам?

Разбира се, нямах никакви доказателства, че е измама. Не беше и сън. Нямах и най-малката идея как може да се получава подобен резултат. Не исках да вярвам в глупости от рода на: „Световен заговор срещу България“ „Планът Ран“ и пр. конспиративни теории, според които някакви тайн-

ствени чужди сили се опитват да ни унищожат като държава и да завземат територията ни. И все пак, през тия години – мислех си аз, през тия последни 25, България сякаш наистина е в процес на разпадане и заплахата тя да престане да съществува като държава изглежда все по-реалистична. Като в някакъв филм на ужасите, в който накрая всички умират и не ти остава друго, освен да си поплачеш. Всъщност, очевидно и останалите го знаят. Всички знаят, че има нещо гнило в нашата държава. Нещо не както трябва. Кое е то, обаче?

Кое е това гнило нещо в нашата държава?

Ей това ми е въпроса, дами и господа! Защото ако го разберем, това гнило нещо кое е, можем да го оправим – и България да се оправи, нали?

Другото нещо, което открай време ме вълнува и ме кара да се чудя и да не мога да му отговоря, моят втори въпрос е:

Защо ние, българите, нямаме паметник на кан Аспарух /и на нито един друг български държавник/ в столицата си?

След като в столицата си имаме сигурно хиляда, а може би дори две или три хиляди паметника? Паметни плочи? Барелефи?

Да, има мемориални „комплекси“ на какво и кой ли не. Къщи-музеи. Площади, кръстени на български и чужди герои, поети, революционери, художници, дипломати, журналисти. Паметници на заслужили чужденци. На чуждестранни генерали. Армии. Летци. Дори на такива, бомбардирани София. На Цар Освободител. На Симон Боливар. На Роналд Рейгън. На Джон Ленън. Докторски паметник. И т.н. Добре. Нека да има паметници. Колкото повече, по-добре. Паметниците означават памет, почит, уважение. И аз ще съм толкова по-щастлив, колкото повече паметници имаме. Как иначе. Но, защо, питам ви аз, защо нямаме нито един, нито един паметник на човека, без когото изобщо ние никога нямаше да живеем по тия земи? На човека, който е повел нашите прадеди натам, който е победил както трябва, когото трябва, а след това обединил които трябва както трябва – и така е създал България? Имам предвид кан

Аспарух. Защо няма паметник, плоча, бюст или поне тенекиена табела, която да му оказва някаква почит или нещо подобно? Случайно ли е това? Нарочно ли е това? Глупост ли е това? Така ли никой, нито един българин в София, в България, никога не се е сетил да предложи на някого, да се направи паметник на основателя на нашата държава – съвсем логично – там където му е мястото – в столицата на същата тази основана от него държава?

И не само това. Айде, паметник – няма. Така се случило. Но какво друго има кръстено на нашия Основател? Сигурно някой голям софийски квартал? Централен булевард? Парк? Летището? Някоя голяма спортна зала? Стадион? Нещо подобаващо за това, което е направил?

Не, дами и господа, приятели. Няма... О, не! Пардон! Има! Има нещо, кръстено на него – една миниатюрна уличка, която сигурно освен хората, живеещи на нея, други дори не я знаят...

Защо, дами и господа? Не ви ли се струва странно това? Необяснимо?... И третият въпрос, който на вас сигурно може да ви се струва лесен, но мен ме затруднява и каквото и да правя, не мога да му отговоря. Изобщо!

Защо не празнуваме годишнините от основаването на Българската държава?

Не би ли трябвало ние, българите, една от най-старите държави в Европа, фактически най-старата, ако погледнем факта, че не сме сменили името ѝ, да, вече четиринадесети век караме!

Не би ли трябвало в такъв случай да честваме по някакъв начин тая достолепна дама България? Годишнината от създаването ѝ?

Защо не го правим?

Защо?

Вярно, че имаме доста празници. Съединение, Освобождение, 24 май, Първи май и т.н. От важни по-важни. Но нима щеше да ги има, ако Аспарух не беше спрял конницата си на Дунава?

Не сме ли като някой човек, който празнува какво ли не, но никога – рождения си ден... и не отдава почит на баща си?

Защо?

Как е възможно това?

Защо България не празнува рождения си ден?

Какво е причината? Срамуваме ли се? Боим ли се? Не се сещаме ли?

Някои ще кажат:

„Да, не е лошо, ама ние не знаем точната дата, на която да празнуваме създаването си. Как да измислим дата?“

Но аз си мисля, дами и господа, че това всъщност е даже предимство. Защото така сме свободни сами да изберем всички заедно – дали в едно допитване, дали в едно телевизионно предаване – на коя дата е хубаво да празнуваме рождения ден на България. Има толкова дати в нашата история, които биха могли да бъдат използвани за подобно събитие. Дати на битки и победи. Дати на раждане или основаване на какво ли не. Нейсе, можем в краен случай да направим това честване на Създаването на Българската държава, този национален рожден ден, към някой от съществуващите празници.

Например към 3 март.

Или датата на Априлското въстание.

Към Гергьовден, когато празнуваме Деня на Храбростта.

Към Деня на Съединението.

И прочее и прочее – дати колкото щеш!

Достатъчно е да се КАЖЕ, например:

„Днес празнуваме Съединението на Княжество България и Източна Румелия и 1340 години от създаването на българската държава.“

Или нещо подобно.

Или:

„Днес празнуваме създаването на Търновската конституция и 1340 години от основаването на българската държава“

Може, разбира се, да се предложи и някой друг ден.

Важното е да се отбелязва този ден, много е важно.

Защото народ, който... ама, хеле, вие сте умни хора, най-добре знаете всичко, да не ви обяснявам!

Та, това бяха моите въпроси, дами и господа, на които не мога да си дам отговор и мира нямам. А вие решете дали има връзка между тях... ако успеете да им отговорите...ако искате... аз бях дотук. Времето ми изтече, пътят ме зове. България и прочее. Бъдете здрави, наследяно и хезки ден!

Стефан Кисъв

ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ МАЙСТОРА СВЕТЛИНА И ДУХ

Духът и Светлината на Майстора

В края на януари Националният дарителски фонд „13 века България“ представи в София първата мултимедийна изложба „Светлина и Дух“, посветена на големия български художник Владимир Димитров-Майстора. Тази иновативна по своя характер изложба предизвика извънредно голям интерес сред широката общественост. Тя бе експонирана в София Ивент Център в зала с размери 21 на 25 м. и височина 5 м. Подготовката ѝ продължава две години, а дигитализацията ѝ – шест месеца.

На откриването изпълнителният директор на Националния дарителски фонд „13 века България“ проф. Греди Асса казва, че: „Картините на неповторимия български художник Владимир Димитров-Майстора ни показват какви сме, какво носим в себе си и защо не трябва да забравяме нашата самобитност. Неговите Мадони по нищо не отстъпват на „Мона Лиза“ на Леонардо да Винчи, а творбите му са част от културното наследство на ЮНЕСКО.“

Експозицията представя картини от военния период (през който Майстора рисува войниците на фронта по време на Балканската война),

живописни пейзажи, автопортрети, портрети на моми и девойки в традиционни български носии, увековечени с гениалната четка на Майстора. Рисунки, графики, платна и скици „оживяват“ на огромни полиекрани пред зрителите, Изложбата представлява своеобразен видеоарт, който предоставя детайлно вглеждане в картините, а художественото ѝ внушение се допълва със средствата на музиката. С помощта на съвременните технически средства зрителите имат възможност за едно необикновено мултисензорно вникване в творче-

ския свят на Майстора, изпълнен с Дух и Светлина.

Проектът е реализиран от Национален дарителски фонд „13 века България“ с подкрепата на Министерството на културата; Столична община; Асоциация за развитие на София; Градът Медиа Груп; София ивент център (SEC); Художествена галерия „Владимир Димитров-Майстора“; Кюстендил; Художествена галерия „Борис Денев“, Велико Търново; Художествена галерия „Никола Маринов“, Стара Загора; J Point и Delmar Te; медийни партньори – БНТ, Творчески екип – ВИП медия. (М.З.)



Проф. Греди Асса открива изложбата



Изложбата „Светлина и дух“

Цигански шансон или „Дългият път към дома“

На 21 март в рамките на Дните на франкофонията Посолството на Република България представи във Френския институт в Прага документалния филм на режисьора Боряна Пунчева „Дългият път към дома“. Вечерта беше открита от посланика на Френската република Жан Пиер Асвазадурян и посланика на Република България Лъчезар Петков. „Дългият път към дома“ е отличен с наградата на сдружение „Академика 21“ на ХХ издание на българското документално и анимационно кино „Златен ритон“ (б.ред.)

С любопитство тръгнах към прожекцията на „Дългият път към дома“ на режисьорката Боряна Пунчева, воден от покана на посолството на Република България. С този филм то се бе включило в Дните на франкофонията, организирани от Френския културен институт в Прага. Познавах режисьорката като актриса от общата ни младост, гледал съм я в няколко игрални филма и съм я запомнил. Най-ярката ѝ роля, за която навярно всеки се сеща, бе в незабравимата комедия на Иван Андонов

„Дами канят“. Характерна, органична, непринудена, с нещо закачливо в усмивката и в очите, впечатлява и буди симпатии. Знаех, че се изявява и на режисьорското поприще и исках да я видя и в другите ѝ творчески измерения. Останах очарован! „Дългият път към дома“, е историята на един млад български ром, която силно напомня приказката за грозното патенце. Осиновен от французи, измъкнал се от гетото в Орландовци и израсъл в друг свят, пред вас застава един одухотворен, елегантен млад европеец и само матовият цвят на лицето издава произхода му. Невероятно хрумване и страхотна находка създателите на филма да попаднат на кадри от преди петнайсетина години, на които виждате как младата жена със сълзи и ридания оставя сина си в Дома за деца „Света София“, да тръгнат оттам и да проследят съдбата на осиновеното дете, за да го върнат като младеж в обятията на родната му майка, но вече като чужд в родната среда. Това е обобщен разказ, илюстриран и с други подобни случаи, за



Кадър от филма „Дългият път към дома“

драмата на много изоставени деца, осиновени от чужденци. Драма или късмет? Как бе казал нашият мъдър народ? „Роди ме мамо с късмет, па ме хвърли на смет!“

Филмът поражда противоречиви въпроси в много аспекти, отговорите на които трудно могат да се открият в съвременна България. Това, че главните герои са роми, още по-ярко откроява неговото послание за хуманизъм и правото на щастие за всекиго. Ах, колко човешчина има в този филм! Като обединяваща, любяща прегръдка в неговите кадри е присъствието на г-жа Мирена Пенчева – юристката, сърцата жена, която е посветила живота си на тези деца с трудна съдба и която помага на младежа от Франция да се срещне с майка си. Каква топлина, майчинство, всеотдайност излъчва тази жена.

Заслугата е естествено и на оператора Цветан Недков, чиято камера деликатно, ненаатрапчиво следи емоциите и реакциите на героите, а достойнствата на режисурата са в това, че разказът тече естествено, гладко, вълнуващо, с ритъм и мярка. Филмът

се гледа на един дъх, с овлажнели очи и прониква в сетивата като добър шансон, цигански шансон. А той не може да се разкаже, той трябва да се изживее! Надявам се това кинооткривение да стигне до широката българска публика, а и да се надяваме, че ще зарадва и българската диаспора в Прага при следващия фестивал на българското кино, който от няколко години успешно организира в чешката столица БКИ.

Не успях да видя други филми на режисьорката Боряна Пунчева. Те са повече от двайсет – „Детска градина“, „Портретът на една героиня“, „Тя и тримата“, „Генко“. Това, което много ме зарадва, е успешното участие на „Дългият път към дома“ в ХХ-ия фестивал на българското документално и анимационно кино „Златният ритон“ през есента на 2013 година в Пловдив. Филмът има вече 10 международни отличия, което достойно защитава авторитета на съвременното ни документално кино пред света.

Васил Самоковлиев



Атон, Света гора, Зографски манастир

От няколко години насам мои приятели всяка есен потеглят с коли от Пловдив за Света гора. Не съм от най-вярващите православни. Воден най-вече от любопитство, исках и аз да се присъединя към чисто мъжката компания, но някак все не се получаваше. И ето че тази година най-сетне нищо не пречеше да тръгна и аз с тях. Поета (автор на две стихосбирки, на едната съм съставител и редактор) и Елиниста (преподавател по новогръцки език в Пловдивския университет) отиваха не знам вече за кой път, така че уредиха необходимата виза за монашеската държава, запазиха хотел в Уранополис (градчето, откъдето потеглят фериботите) и в една ранна октомврийска утрин четири коли с деветима ентузиастично поеха към светото място.

АТОНСКАТА СВЕТА ГОРА

Атон или Света гора е един от трите планински полуострова на Халкидики. Той е автономна монашеска общност под гръцки суверенитет със столица Карея и седалище на 20 манастира, от които Зографският се води български, Хилендарският – сръбски, а Пантелеймон – руски, останалите манастири са гръцки. Духовно Света гора е подчинена директно на Цариградската патриаршия, монашеското ѝ население е някъде над две хиляди души. Според едно старо предание, на път за Кипър света Богородица, съпроводжана от Свети Йоан Евангелиста, изгубила курса си и се озовала на тогавашния все още езически Атон. Въодушевена от дивната красота на планината, тя я благословила и помолила сина си да я превърне в нейна градина. Изведнъж чула глас: „Нека това място бъде твое наследство и твоя градина, рай

и небе, и спасение за онези, които търсят спасение.“ Оттогава полуостровът е посветен на Света Богородица като нейна градина, затова и не се позволява присъствието на други жени. В исторически план това става през 1060 година с императорски хрисовул. Дори и животни от женски пол не се допускат в монашеската държава – с изключение на котки, заради многото мишки и змии, и за кокошки, заради яйцата, необходими за направата на иконите. Единственият случай в многовековната история на Света гора, когато на полуострова стъпват жени и деца, за да потърсят убежище, е по време на Гражданската война в Гърция (1945–1949). Наред със споменатите манастири, тук има и 12 скита – малки монашески общности, а също така килии и т.н. постници (пещери и колиби), обитава-

ни от монаси, пожелали да водят аскетичен живот. След като приемат монашеството, всички обитатели на Света гора стават гръцки граждани, а като поклонници се допускат само мъже над 18-годишна възраст със специално разрешение, нещо като виза, която вече може да се поръча и през интернет, струва 25 евро и се получава от монашеско представителство в Солун или в Уранополис. И така, снабдени с необходимия ферман (който изглежда доста авторитетно и можеш да си го сложиш в рамка за спомен), ние, деветимата „поклонници“, бяхме допуснати на ферибота и заплувахме към светото място. Кавичките сложих нарочно, защото повечето от нас бяхме тръгнали като туристи. Най-истински поклонник беше Поета, който бе пребивавал в Зографския манастир почти година като послушник и за малко да се замонаши.

Силно вярващ християнин, той спазваше всички правила на общуване с монасите. Така де, човекът си е вярващ и затова бе дошъл, останалите от нас се приобщавахме към манастирската атмосфера по своему.

Фериботът бе претърпан естествено само от мъже. Мнозина от тях в черни одежди, монаси и свещеници. Чувах се най-различни езици – гръцки, руски, сръбски, румънски, български, тук-там немски и английски. Инак пътуването си беше истинско преживяване.

ИСТОРИЯТА НА ЗОГРАФСКИЯ Манастир

След около час и нещо пристигнахме на пристанището на нашия манастир, Зографския. Сред постройките там впечатлява и доминира импозантна отбранителна кула, строена през 16 век под щедрото покровителство на молдовския воевода Стефан Велики. Не бяхме единствените поклонници, които слязохме, общо бяхме повече от трийсетина нашенци. Чакаха ни някакви пикапи и джипове, които поеха багажите и част от пътниците, останалите тръгнаха пеша. Манастирът е отдалечен на около 3–4 километра, към него води отъпан от колите горски път, пътеки съкращават прехода и улесняват пешеходците.

Ето ни пред Зографския манастир. Преди да прекрачим портата му, редно е да кажем няколко думи за историята му. Тя естествено се преплита с общата история на Атон. Света гора се оформя като монашеска общност през 963 година, когато е основан манастирът Великата Лавра, който и днес е най-големият тук. По онова време според преданието и по писмени източници при управлението на императора Лъв Мъдри е основан и Зографският манастир. Трима братя благородници от Охрид – Аарон, Моисей и Йоан изоставили светския живот и богатствата, оттеглили се на Света гора и първоначално се заселили един от друг в отделни килии. Наоколо се събрали и други монаси, затова братята решили да основат общ манастир и построили съборна църква. Тъй като не могли да се разберат помежду си на кой светец да бъде посветена църквата, оставили определената за храмова икона дъска неизписана. През нощта върху нея от

самосебе си се появил образът на св. Георги. В памет на това чудо манастирът получил името на великомъченика и бил наречен Зограф, сиреч живописец. Съществуването на манастира е белязано с всички събития, сполетели през вековете Света гора. Най-голяма драма за това свято място става нашествието на Четвъртия кръстоносен поход от началото на 13 век, когато латините за няколко десетилетия насилствено принуждават монасите да приемат покровителството на папа Инокентий III. На 10 октомври 1275 година латините подпалват и Зографския манастир.

Ведна от кулите му, отстоявайки православната си вяра, изгарят живи 26 българи – игуменът, 21 монаси и четирима миряни. Този ден сега се отбелязва като втори голям празник на манастира, първият е посветен естествено на патрона му, свети Георги. Следващият тежък удар за Атон е падането на Византия под турско владичество. Османлиите ограбват манастирите и избиват монасите, но за щастие по-късно нашествията им престават. Това спокойствие обаче трябвало да се заплаща с годишен данък. През 16 век светата обител постепенно взела да се възстановява. Зограф се замогнал под щедрото покровителство на молдовския воевода Стефан Велики. През 17 и 18 век зографски монаси периодично посещавали Русия, за да събират там парични помощи. Така и той като всички други манастири успява да оцелее до 19 век, когато все по-често и по-активно те се посещават от православни

поклонници и от далечни страни като Русия, Румъния, Сърбия, България. Всяка от споменатите страни изпраща щедри дарения за отделни манастири, които по този начин постепенно се превръщат в „тяхна“ обител. През 1896 година в Зограф се пренесли мнозина български монаси, напуснали доброволно Хилендар, за да го оставят на изконните му стопани – сърбите. Зографският манастир е бил обитаван от много български светци и просветители като Теодосий Търновски, Евтимий Търновски (преди да бъде избран за патриарх), Козма Зографски, Пимен Зографски и други. Знае се, че Паисий Хилендарски завършва тук и своята „История славянобългарска“ през 1762 година. Нейната чернова се пази в библиотеката на манастира, която притежава 162 гръцки и 286 славянски ръкописа, както и над 10 хиляди печатни книги.

Днешните манастирски сгради са сравнително нови, от 18-ти и най-вече от 19-ти век. Вътре в обителта се намират три църкви и шест параклиса, а вън от нея има още осем параклиса. Малката църква „Успение [Богородично“ датира от 1764 година, главният храм „Свети Георги“ от 1801 година, третата, „Св. св. Кирил и Методий“, разположена над новата трапезария, е строена през 1893–95 година. Часовниковата кула-камбанария е построена през 18 век, надзиждана в началото и в края на 19 век. В манастирския двор е изградена чешма с купол, през 1873 година е издигнат и паметник на зографските мъченици.





ЖИВОТЪТ В МАНАСТИРА

Всичко това ни предстоеше да видим, при желание да слушаме и литургийните служби, тъй като бяхме пристигнали преди 10 октомври, времето на споменатия втори голям празник на манастира. Най-наред трябваше да се настаним. Поклонниците обикновено са настанявани в западното крило на манастира, но от миналата година за предпочитане е една специалната сграда, която се намира на стотина метра от манастира над пътя, водещ към него. Построена е през 19 век, а както се разбира от табелата пред стълбището ѝ, е възстановена от гръцката държава с европейски пари. Първо трябваше да се регистрираме в голяма зала на втория етаж. Там вече бе пълно с нашенци, които отпиха от кафето или малката ракийка и похапваха локум. По традиция така се посрещали поклонниците. Те са настанявани безплатно, веднъж или двама дневно получат и някакво ястие в трапезарията след службата в храма „Св. Георги“. В замяна всеки поклонник трябва да извърши някакво „послушание“, сиреч някаква работа и да остави, преди да си тръгне, парично дарение за манастира.

Не знам колко оставихме ние, кой колкото имал на сърце (но от някакъв немалък минимум нагоре), всичко бе сложено в плик и предадено на игумена. Послушанието си извършихме първата вечер, когато след вечерята (таратор, макарони с доматиен сос, нашенска вафла и чаша манастирско червено вино), цялата ни компания се включи в прибирането на чиниите (алпака), чаши и прибори, а трима от нас измиха всичко това. Тук е мястото да спомена, че по сведения, потвърдени и от думите на монасите, с които

общувахме, броят на монасите е над 30, а послушниците са над 20.

Интерес представлява храненето в трапезарията. Челно спрямо входа е масата на игумена, важните гости и приближените му (към десетина души), останалите заемат три дълги маси, на едната от които сядат монасите. Тяхната гозба бе и по-различна, пред празника се пости, така че вдигайки

чиниите им, видяхме, че в тях е имало само печени картофи и печени круши. На другия ден, 10 октомври, на манастирския празник, всички получихме едно и също, най-доброто, което се предлага по празници – печена риба, в случая беломорска скумрия. Инак все постно, никакво месо.

Вляво от входа, някъде в средата на трапезарията, до стената, се издигаше висок метален амвон, до който се стига по вита стълба. От това място по време на храненето, след благословието на игумена, звучи божието слово, което чете млад монах. В случая то бе посветено на мъчениците, изгорели живи за православната вяра. В продължение на трите дни чухме подробно цялата история около събитието на манастирския празник – от нашествието на латинците във Византия до саможертвата на зографските мъченици.

Естествено всеки ден имаше и дълги, предълги литургии. В претъпканата малка църква „Успение Богородично“ така и не успях да вляза. Затова пък на няколко пъти изслушах края на службата в главния храм „Свети Георги“. В единия от трите ни дни там, предвождани от монах, успяхме да разгледаме храма и да чуем подробности за чудотворните икони, които се намират в него. Видяхме и частици от мощите на различни светии, съхранявани в специална витрина. Храмът силно ме впечатли както с архитектурата си (такъв тип се среща само на Атон), така и с изключително богатия си резбован олтар и с невероятно добре запазените ярки стенописи. Запазени, защото всяка запалена свещ, след като я сложиш на свещника, мигом се изгася от монах, който те гледа в ръцете.

В ГРАДИНАТА НА БОЖИЯТА МАЙКА

Светогорските храмове са многокуполни. Централното храмово помещение е по всички канони с централен купол, украсен с изображението на Христос Пантократор, под който са прозорците, хвърлящи долу светлина. От четирите му страни симетрично са разположени слепи сводове, също богато изографисани. Необичайно е помещението пред централното крило. След притвора влизате уж в храм, е не е съвсем храм, защото липсва олтар. Инак покрай стените са монтирани седалки за молящите се. И пак централен купол и четири слепи свода, както в централния. За първи път обаче видях нещо уникално – в централния купол бе изографисана Богородица! Такова нещо в никой православен храм няма да видите. Тук това е така, защото се намираме в Градината на Божията майка! Затова и преди да влезете в централната зала на храма, най-напред трябва да останете тук и да посветите мислите и молитвите си на нея. И пак прекрасни, ярки, колоритни, невероятни стенописи, предимно на светици! Всеки квадратен сантиметър изящно запълнен с красота! Жалко, че не е разрешено да се снима, за да илюстрирам думите си, не съм от хората, които пренебрегват правилата.

ФАНУИЛСКАТА ЧУДОТВОРНА ИКОНА НА СВ. ГЕОРГИ

Историите на чудотворните икони в храма „Св. Георги“ са твърде любопитни.

Централно място в храма е отделено на т.н. Фануилска икона на св. Георги. Името ѝ идва от палестинското село Фануил, недалеч от град Лида, в манастирската църква, където първоначално се намирала икона на свети Георги. При арабското завладяване на Палестина по необясним начин изображението му изчезнало от дъската на иконата. Свети Георги се явил в съня на игумена и му обяснил, че е потърсил спасение и убежище в Света Гора. Вдигнали се монасите и вкупом поели на поклонение към Света Гора до Зографския манастир. Какво било изумлението им, когато върху централната икона на новопостроения храм познали напусналия ги образ на великомъченика. Още по-изумително в разказа за тази икона е подкрепено и от доказателство! Вдясно от носа на

светеца има следи от отдавна изсъхнала костница от върха на показалец! Някакъв владика от Македония при посещение на манастира, след като чул историята на божествения зограф, изрисувал иконата, за да докаже, че тя с нищо не се отличава от всяка друга нарисувана, понечил с показалеца на дясната си ръка да снее малко от боята, но така и не успял – пръстът му останал залепен така, докато му се явил свети Георги, който му казал, че трябва да си отреже върха на пръста, който ще остане там за назидание на всички невярващи. За да са убедителни в думите си, всички разказващи тази история сочат като доказателство експертизата от пръв поглед на известен хирург, посетил манастира, който веднъж е българин, веднъж руснак, а в разказа на нашия монах – дори американец.

АРАВИЙСКАТА ЧУДОТВОРНА ИКОНА

Втората икона на св. Георги пред олтарта е наречена арабийска. Нейната история цитирам с думите на Пимен Зограф в една преписана от него богослужбена книга от 1618 година – в превод на съвременен български език: „Тази чудотворна икона по неведомо божие повеление доплува по морето от Арабия до Света гора Атонска и отначало засия като слънчев лъч в пристанището на Ватопетския манастир. Щом видяха това, монасите от останалите манастири се стекоха към това чудо, като всеки от тях желаше да прибере иконата в собствения си манастир, но по волята на Бога и на страстотърпеца Георги по чудодееен начин тя се премести и се засели в Зографската обител“. В по-подробен разказ картината е следната: приближи ли се лодка с монах от който и да е друг манастир, иконата хуквала по вълните, когато обаче я доближил монахът нашенец, тя кротко се оставила да бъде взета и положена в лодката.

МОЛДОВСКАТА ЧУДОТВОРНА ИКОНА

Не по-малко впечатляващо звучи и историята на третата чудотворна икона на свети Георги. Тя пък е наречена Молдовска и е свързана с името на войводата Стефан Велики, защитавал страната си пред турците в края на 15 век. Пред една от победите му

над многократно превишаващия го агресор му се явил в съня свети Георги и му обещал подкрепа, като му казал: „Пратен съм да ти покажа кой е Побеждаващия и неговата действаща велика сила и да ти помогна в тази битка. А ти ще обновиш моя запустял манастир, именуван Зограф, който е на Света гора Атонска, и прати там моята икона, която имаш при себе си“. Ще продължа цитата, взет от руско описание на Света гора от 1663 година: „Щом стана от сън и премисли видяното, воеводата ни най-малко не се усъмни в Божията милост, а събра полковете си, с тръбен зов нападна неприятелите и до крак ги изтреби. Докато побеждаваха и посичаха, свети великомъченик Георги, както много от достойните се сподобиха да видят, вървеше пред войската му. Благодарен за помощта на светия победоносец Георги, воеводата Стефан прати веднага на Света гора един свой почитан сановник и му връчи за пренасяне тази света икона, давайки заповед споменатата обител да бъде обновена из основи, а светата икона да бъде поставена в нея“.

И трите споменати икони в края на 19 век са се сдобили с богат, красив обков от Русия, а по тях са накичени всякакви подаръци от вярващи поклонници с молба за помощ или с благодарност за оказана такава.

ОРИГИНАЛНАТА ЧЕРНОВА НА ПАИСИЕВАТА ИСТОРИЯ

Не по-малко изживяване от споменатите икони, а може би и най-вълнуващото за всеки българин, посетил светата обител Зограф, е срещата му с оригиналната чернова на Паисиевата история. Не зная дали всеки има тази възможност или ни помогнаха добрите контакти на Поета и на Елиниста (дарил учебни помагала и дискове в помощ на монасите, поискали да изучават гръцки език), но ние бяхме покани в библиотеката и видяхме с очите си тази светиня на българската писменост. Естествено всички се изредихме да се снимаме коленичили пред нея. Чухме от

библиотекаря и пикантната история за нейното спасяване от напускане на манастира.

Тридневното си посещение на Зографския манастир аз всякак свързвах най-вече с насладата от природата с нейната величественост и спокойствие, със стабилността на старите сгради, обграждащи огромния двор, поемах с възхитени очи достолепието на двата огромни вековни кипариса, устремени към небето и сякаш към Бога, надникнах в най-красивото крило, наречено Банско, което сега се реставрира и където видях как са изглеждали някогашните килии, добих представа дори и от истинската манастирска изба.

РУСКИЯТ МАНАСТИР ПАНТЕЛЕЙМОН

Искаше ми се да видя и други манастири, но всички те са твърде отдалечени един то друг. Единственото, което можахме да направим, бе да посетим, макар и за няколко минути руския манастир Пантелеймон. Случихме да се присъединим към малка група руски поклонници, за която отвори ха параклиса, където се съхраняват частици от мощи на светиите, та покрай тях ги видяхме и ние.

И пак на ферибота, претърпан от мъже. А подобна гледка мен ме потиска, напомня ми казармата, към която изпитвах отвращение. Затова и с радост втурнах очи по първите срещани жени край пристанището. Естествено, че бях щастлив да видя Света гора и Зографския манастир, вярвам, че това ще е радост и чест за всеки българин. Но не знам дали бих отишъл и друг път там. Та така...

Васил Самоковлиев



БЪЛГАРИЯ Е КЛАСИРАНА НА ОСМО МЯСТО В ТОП 10 НА НАЙ-ДОБРИТЕ МЕСТА ЗА ПОСЕЩЕНИЕ ПРЕЗ 2014 Г., ПОДБРАНИ ОТ БРИТАНСКОТО ТУРИСТИЧЕСКО ИЗДАТЕЛСТВО СЪС 130 ГОДИШНА ИСТОРИЯ „РЪФ ГАЙДС“:



Страната ни е привлякла вниманието с невероятните си плажове, минералната вода, ниските цени, културно-историческите обекти и приятелски настроените хора. Всичко това прави България „една интригуваща дестинация“. Изброени са и осем неща в страната, които не са за изпускане. На първо място е храм-паметникът „Александър Невски“, следван от Рилския манастир, Старият град в Пловдив, природен парк Витоша, Копривщица, плажните барове по Черноморието, киселото мляко и разнообразието от птици в резерватите. В класацията преди България са Етиопия, Мадагаскар, Бразилия, Турция, Грузия, Руанда и Япония, а на девето и десето място са съответно Македония и Филипините.

ПАРИТЕ, ИЗПРАТЕНИ ОТ БЪЛГАРИТЕ, ЖИВЕЕЩИ В ЧУЖБИНА, НАДВИШАВАТ СУМАТА НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В СТРАНАТА БЛИЗО ДВА ПЪТИ И ПОЛОВИНА.

Това сочат данните на БНБ към края на първото тримесечие на тази година, пише „Стандарт“. Чуждестранните инвестиции в страната за първите 3 месеца на 2014 г. отчитат спад на годишна база от цели 76,1% (-284 млн. евро), достигайки до скромната сума от 88,9 млн. евро. За сравнение, парите, които българите зад граница са пратили на своите близки в България, възлизат на 209,2 млн. евро за същия период.

При това данните на БНБ отразяват само банковите парични преводи, надхвърлящи прага от 2500 евро.

СИЛВЕСТЪР СТАЛОУН НАПРАВИ НЕВЕРОЯТНА РЕКЛАМА НА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ МАЙ В КАН.

„Не ходете в България, освен ако не искате да си прекарате жестоко и да се забавлявате. Страхотни хора са. Аз знам нещо за това. Там се правят страхотни филми. Не може да си представите как ще ви изненада тази страна. Не ходете там, ако не търсите най-доброто“, каза известният холивудски актьор на престижния кинофестивал в Кан, докато представяше там най-новия си филм – „Непобедимите 3“. Голяма реклама на родината ни той направи и на филмовия фестивал на италианския остров Иския, където бе поканен от Дарина Павлова да представи „Непобедимите 3“.



ПОЛША ВЛЕЗЕ В ТОП 10 НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ СРЕД 40 СТРАНИ, ИЗСЛЕДВАНИ ОТ НАЙ-ГОЛЯМАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА И ИЗДАТЕЛСКА КОМПАНИЯ В СВЕТА „ПИЪРСЪН“, СЪОБЩАВА В „ДНЕВНИК“.

Първите четири места в класацията по съставения от „Пиърсърн“ индекс се заемат от държави от азиатско-тихоокеанския регион – Южна Корея, Япония, Сингапур и Хонконг, а досегашният първенец Финландия е на петата позиция. Чехия е на 19-то, а България е на 30-то място.

БЪЛГАРИЯ Е НА 78-О МЯСТО В КЛАСАЦИЯТА ЗА СВОБОДА НА МЕДИИТЕ НА АМЕРИКАНСКАТА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНА ОРГАНИЗАЦИЯ „ФИЙДЪМ ХАУС“:

Българските медии остават частично свободни, сочи докладът. Оценени са общо 197 държави, като начело

са Холандия, Норвегия и Швеция, а на дъното е Северна Корея. Заедно с България на 78-о място са още Индия, Черна гора, Антигуа и Барбуда и Салвадор. Общо 63 държави са свободни, 68 – частично свободни, а 66 не са свободни. Медиите в Италия (64) също са определени като частично свободни. Турция (134) и Украйна (139) са в списъка на държавите, в които няма свобода за медиите, но най-тежко е положението с Русия (176) и Китай (183).

85% ОТ ЧЕТВЪРТОКЛАСНИЦИТЕ НЕ ЗНАЯТ КОЙ Е ОСНОВАЛ БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА, ПИШЕ ВЕСТНИК „МОНИТОР“:

Спад има и в знанията по български език и история, показват резултатите от тестовете на националното външно оценяване. Постиженията на учениците спадат с 14% за седем поредни учебни години. Едва 67% от четвъртокласниците са се справили успешно на миниатурата по български тази година, спрямо 71% миналата година и 81% през 2007 година.

НАЙ-ДОБРИЯТ БЪЛГАРСКИ ТЕНИСИСТ ГРИГОР ДИМИТРОВ Е ВЕЧЕ 12-ТИ В СВЕТА,

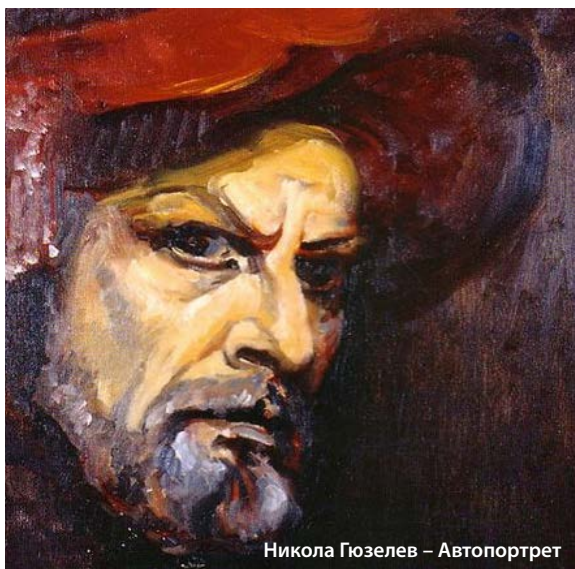
след като за пореден път подобри рекордното си класиране в ранглистата на АТР. Това се дължи на чудесното му представяне на турнира от сериите „Мастърс“ в Рим, където има четири победи. След като победи шестия в света Томаш Бердих, Димитров бе спрял от световния номер 1 Рафаел Надал на полуфиналите. Най-добрият ни тенисист е на път да изпълни целта, която си постави за 2014-а, а именно влизане в топ 10 още на Ролан Гарос.



Снимки: архив

Никола Гюзелев

(17.8.1936–16.5.2014)



Никола Гюзелев – Автопортрет

На 16 май България изгуби един от най-големите си оперни артисти – световноизвестния бас Никола Гюзелев. Той притежаваше изключително красив бас и голямо артистично майсторство, благодарение на които извайваше ненадминатите си оперни персонажи, покорили световните музикални сцени.

Никола Гюзелев е роден в Павликени на 17 август 1936 г. Завършва гимназия в София, а по-късно и Художествената академия със специалност „Живопис“.

„Аз съм закърмен с музиката. И всичко при мен стана много естествено, никога не съм имал раздвоение и съмнение в решението си за моя път. И докато пеех в Академичния хор, започнах да вземам уроци по пеене първо при известния наш тенор Илия Йосифов, а по-късно и при вече утвърдения педагог и прекрасен баритон Христо Бръмбаров. Никога не съм се двоумял, вървах по пътя си и пеех, защото обичах да пея. Разбрах, че музиката и пеенето са моят живот и може би след спечелване на Първа награда на Международния конкурс за млади оперни певци през 1963 г. поех вече отговорността да продължа пътя си като професионален певец“, казва легендарният бас в последното си интервю, дадено за в. „Преса“.

Никола Гюзелев дебютира в Софийската опера през 1961 г. в ролята на Тимур от „Турандот“ на Пучини. През 1963 г. с ролята на Филип II от „Дон Карлос“ младият бас печели Първа награда и Златен медал на втория Международен конкурс за млади оперни певци в София. Дебютът му в чужбина е в ролята на Пимен в Барселона. Никола Гюзелев превъплъщава над 70 оперни герои в най-известните оперни театри в света: „Ла Скала“ – Милано, „Реджо“ – Парма, „Сан Карло“ – Неапол,

„Арена ди Верона“, „Щатсопера“ – Виена, „Щатсопера“ – Берлин, „Ковънт Гардън“ – Лондон, „Гранд Опера“ – Париж, „Болшой театър“ – Москва, „Метрополитен опера“ – Ню Йорк, „Колон“ – Буенос Айрес и други. Негови сценични партньори са Пласидо Доминго, Борис Христов, Никола Николов, Гена Димитрова, Анна Томова-Синтова, Райна Кабаиванска, Елена Образцова, Джоан Съдърланд, Катя Ричарели, Грейс Бъмбри и много други. Пее под палката на знаменити диригенти като Херберт фон Кара-

ян, Лорен Маазел, Клаудио Абадо. Любимите му роли са: Филип, Борис, Досифей, Атила, Галицки, Мефистофел на Бойто, Дон Жуан. Носител е на множество награди, между които Златен медал от международния младежки фестивал в Хелзинки, Първа награда от конкурса за млади оперни певци в София, приз „Златна сцена“ – Мантуа, приз „Златен Верди“ – Парма, приз „Командаторе на Република Италия“, Premio personaggio – Торино, Орден „Кирил и Методий“ – I степен, Орден „Стара планина“ – I степен и други.

Никола Гюзелев се занимава активно и с вокална педагогика. Негови ученици са Владимир Стоянов, Николай Карнолски, Орлин Анастасов, Цветелина Малджанска, Бисер Георгиев, Радостина Николаева и др.

„Аз съм щастлив човек. Живях пълноценно. И съм благодарен!“, казва големият български бас в последното си интервю.

Пражката публика имаше възможност да чуе Никола Гюзелев през декември 2008 г. в Суковата зала на Рудолфинума, когато той взе участие в концерта на своите ученици Бисер Георгиев и Радостина Николаева.

Мария Захариева

„... Още един нов Атила в Парма – българин, прочут, млад. И прекрасен, прекрасен! Такъв е Никола Гюзелев – той срива стените на Парма с пълтния си глас, който достига закръглени низини, а в бързите пасажии се разгъва до баритонов тембър, глас с благородно звучене, сякаш избликващо от подземни медни пластове. И всичко това – съчетано с блестяща интерпретация на съвременен актьор!...“ („Ил темпо“)

„... Не се е раждал и няма да се роди певец, който така дълбоко и възлнуващо да пресъздаде най-руския от всички образи – Досифей...“ (Генадий Рождественски)

„... Публиката аплодираше спонтанно и викът на един от зрителите: „Браво, българино!“ беше като че ли сумиран израз на всеобщото одобрение...“ („Паезе сера“)

„... Най-голяма заслуга за успеха на спектакъла има Никола Гюзелев в главната роля. Очевидно той се е подготвял за нея задълбочено и детайлно и във вокално, и в актьорско отношение – нещо, което предизвика огромен ефект в „Арена ди Верона“ за която той ще остане един от най-забележителните дебюти в историята на този град...“ („Опера“)

„... На 37 – годишна възраст Никола Гюзелев вече е достигнал равнището на Борис Христов и умножава богатия контингент, който България доставя на големите оперни сцени. Вероятно това е световен рекорд!...“ („Монд“)

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кщ. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“.

Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.



ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322

ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ

За контакти:

o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Българи брой 1/2014

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Americká 28, 120 00 Praha 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:
Мария Захариева

Редакционен екип:
Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев

Сътрудници:
Снежана Таскова, Пламен Тотев, Деян Енев, Стефан Кисъв, Даниела Горчева, Румяна Георгиева, Татяна Борисова, Минка Генчева, Катерина Ненкова, Луиза Станева, Сирма Зидаро-Коунова, Светла Болчева, Румяна Кирилова и Галина Тодорова

Дизайн: „Макс“ студио

Година 13, брой 1/2014

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 26. 5. 2014

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane o.s.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 1/2014

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XII

Periodicita: 6

Náklad: 600 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 1/2014

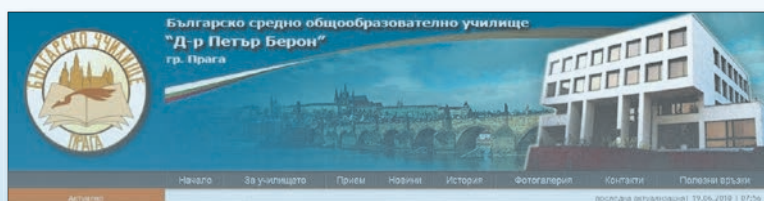
Den vydání: 30. 5. 2014

Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazraždane o.s., Americká 28
120 00 Praha 2, IČO 26544229

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: Bulgari Vazrazhdane

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА



www.bgschool.eu

Подари на любим човек



Книги от съвременни български автори



ДА ТЕ ЖАДУВАМ

антология на българската любовна лирика
+ CD с популярни песни като „Незабравя“, „Горчиво вино“, „Иване, Иване“ и др.

Стихове на Хр. Ботев, П. Яворов, Д. Дебелянов, Н. Йорданов, Е. Евтимов, Бл. Димитрова, Ст. Пенчева, Л. Левчев, Ал. Геров, Д. Дамянов, М. Петкова, Ст. Цанев, Иля Велчев, К. Донков и др. **220 Кж.**



ОБИЧАМ ТЕ

антология на световната любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на Ваня Костова, „Шик“, братя Аргиррови, „Тоника“, Веселин Маринов и др.

Стихове на Шекспир, Бърнс, Петрарка, Вийон, Хайям, Пушкин, Лермонтов, Есенин, Лорка, Шели, Гьоте, Бодлер, Емили Дикинсън, Хайне и др. **220 Кж.**



СВЕТЪТ Е ЗА ДВАМА

антология на световния любовен сонет

+ CD с популярни любовни песни на Орлин Горанов, Богдана Карадочева, Тони Димитрова и др. Вижте как Данте обезсмъртява в сонети своята Беатриче, Петрарка – своята Лаура, а Шекспир – тайнствената смугла лейди. 128 сонета на прочути поети от цял свят. **220 Кж.**



САМО ЗА ТЕБ

антология на българската женска любовна лирика
+ CD с популярни любовни песни на „Мери Бойс Бенд“, Нели Рангелова, Силвия Кацарова и др.

Стихове на Дора Габе, Елисавета Багряна, Станка Пенчева, Блага Димитрова, Маргарита Петкова, Петя Дубарова, Надежда Захаријева, Ваня Петкова, Камелия Кондова и др. **220 Кж.**



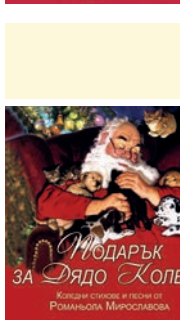
И СЕНКИТЕ НИ ТИХО ЩЕ СЕ СПЛЯТ

Пенчо Славейков/ Мара Белчева
Мара Белчева е истинска икона на своето време. 23-годишна е, когато остава вдовица. В нея е влюбен самият княз Фердинанд, но тя избира поета Пенчо Славейков. Любовта им, драматична и неповторима, е документирана в стихове, писма и спомени, събрани в тази книга. **160 Кж.**



ПОДСВИРКВАЙКИ - КЪМ ГОЛГОТА

Мargarita Petkova
Изданието е спечелило конкурс на МК. Най-новата стихосбирка на голямата българска поетеса, чиито стихове са изпийти от известни български певци. Общите мотиви, както и ироничният, хаплив и мъдър почерк на авторката спояват творбите в книгата и я правят единна. *С мека подв.* **70 Кж.**



ПОДАРЪК ЗА ДЯДО КОЛЕДА

Романьола Мирославова
Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Коледа и Нова година в изпълнение на детски вокални групи. **60 Кж.**



ТОРБА ПРИКАЗКИ

Ш.Перо, Братя Грим, Андерсен, В.Хауф, О. Уайлд, български народни приказки. С цветни илюстрации **120 Кж.**



ТОРБА БАСНИ

Басни на Езоп, Лафонтен, Крилов, Лесинг и Петко Славейков, адаптирани за деца. С черно-бели ил. **90 Кж.**

Вълнуващи човешки истории за неведомите пътища на любовта и съдбата. Авторката (виден юрист, водила е преговорите по присъединяването на България към Европ. съюз) в продължение на 10 години пише тези новели, които са в стила на добрата българска класика, с интригуващи сюжети и прекрасен език. **120 Кж.**

ЛЮБОВНИ ПЪТЕКИ

Весела Антонова

КРЪВ

Александрина Железова

„Кръв“ е първият български роман в традицията на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“. След тежка автомобилна катастрофа животът на едно момиче се обръща с главата надолу. Тя има кошмари, които се оказват поглед в бъдещето. Срещата ѝ със загадъчен млад мъж ѝ помогне да проумее дарбата си. **140 Кж.**

ДУША

Александрина Железова

Дара притежава необикновена дарба, към която се стремят различни сили. Когато тя се оказва на прага между живота и смъртта, непознат демон обсебва тялото ѝ, а душата ѝ се оказва затворена в паралелно измерение заедно с тази на загадъчния ѝ любим Евиан. **120 Кж.**

КОЕТО Е БИЛО И ЩЕ БЪДЕ

Симеон Хаджикосев

Книгата е художествен разказ за действителни факти и наблюдения на автор, който споделя любопитни истории за известни български писатели и разказва за политически игри и манипулации във времето, което те кара да се чувстваш вътрешен емигрант в собствената си родина. Сладкодумно и увлекателно четиво. **100 Кж.**

МАРКОВИ ОБУВКИ

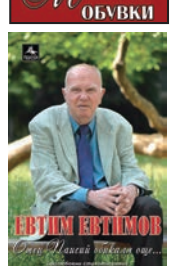
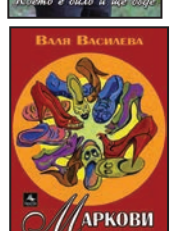
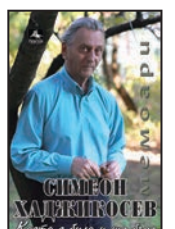
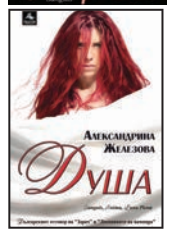
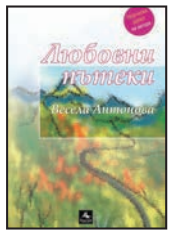
Валя Василева

Авторката създава живи, реални образи, разказва за общочовешки стремления като домогването до пари и власт, влияние, слава и признание, за вечни теми като смъртта, любовта, райт, адът, щастието, човеколюбието. Разказите ѝ са белязани от тънко чувство за хумор. **60 Кж.**

ОТЕЦ ПАИСИЙ ОБИКАЛЯ ОЩЕ

Евтим Евтимов

„Нелюбовните“ шедьоври на поета, но пропити от любов – към всичко онова, което ни прави българци и хора. Стихотворенията в тази книга ребром поставят пред всеки от нас въпроса: „Дали съм българин или не съм?“, като и до днес проверяват българската кръв и отговорност пред бъдещето. **70 Кж.**



Книги за деца

ЧЕСТИТА БАБА МАРТА

Романьола Мирославова

Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Баба Марта, Цветница, Великден, Гергьовден и други пролетни празници. Книгата е илюстрирана с цветни рисунки на проф. Иван Гонгалов. **60 Кж.**



ВЕЩИЦАТА И НЕЙНИТЕ ДЕЦА

Версии на библейски, исторически и съвременни сюжети: Каин и Авел, Ромул и Рем... **60 Кж.**



КЪДЕ ИЗЧЕЗНА ЗИМАТА

Повест за деца от всички възрасти. Когато Зимата забрави да пристигне, тогава наистина е необходимо Чудо. **70 Кж.**





Иисус Христос Вседържител, Зографски манастир